

KULTÚRA

ROČNÍK XVII. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

3. SEPTEMBRA 2014

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Krížka

Apoštol národov sv. Pavol vo svojom Druhom liste Solúnčanom (v jeho druhej kapitole a v jej siedmom verši) píše o tajomnej skutočnosti, v ktorej nám pripomína zvýšenú aktivitu inferna pred tzv. parúziou, čiže pred druhým príchodom Ježiša Krista na tento svet (pred jeho koncom). No apoštol Pavol zároveň pripomína, že hoci tieto časy ešte len prídu, ich avízo ako zjavne nedečakavé "tajomstvo nepravosti" už pôsobí, i keď zatiaľ ešte vyššou mocou značne hatené.

Pod takmer u nás alegorickým pojmom „nepravosti“, najmä v zmysle nepravdy alebo klamstva, svätý Pavol mal na mysli diabla, ktorého Spasiteľ nazval „otcom lži“ (Jn 8, 44), kým pod pojmom „tajomstva“ tento „pavlovský“ írečito literárny a mysliteľský duch myslel na ťažko pochopiteľnú zvrátenosť takejto diabolskej záľuby.

A práve takáto ľudsky nepochopiteľná tendencia vo vyznávaní a v šírení lži, a to nie iba z hľadiska božskej múdrosti, ale už i vo svetle zdravého a čisto ľudského rozumu, mohla sv. biskupovi a Učiteľovi Cirkvi Anzelmovi z Canterbury vnuknúť na označenie tejto zvráte-

O tajomstve nepravosti

nosti aj ono latinské a tak výstižné slovko „ineptio“, čiže „ohlúpenosť“. Preto nám už toto takmer príslovečné tajomstvo nepravosti - mysterium iniquitatis napokon vyznieva aj ako tajomstvo osprostnosti - mysterium ineptionis!

Treba pripomenúť, že inferno napriek svojej kri-teriologicky absolútne nulovej dispozícii pozitívneho uvažovania, formálnelgicky akoby azda náhradne za tento svoj kriteriologický hendikep disponovalo veľkým potenciálom v-ynachádzavosti foriem rozosievania zla a lži po celom svete, a to aj napriek tomu (a či skôr práve preto?), že satan, ako „knieža tohto sveta bolo už odsúdené“ (Jn 16, 11). Jednako ustavične striehne na stále nové príležitosti a možnosti svojho záškodníctva.

Preto i na pozadí tohto apoštolom Pavlom

upozorneného tajomstva nepravosti chceme poukázať na niektoré takéto záškodnícke úsilia, ako sa ony odrazili, a vôbec nie tajomne, ale už celkom otvorene aj v našom slovenskom svete. Dňom 2. apríla 2014 uplynuli totiž už vari tri roky, čo mesto Ružomberok

sňalo z budovy svojho Mestského úradu pamätnú tabuľu ThDr. Jána Ferenčíka, ktorú tu inštaloval Ružomberský Katolícky kruh ako svojmu predsedovi a zároveň aj ako katolíckemu farárovi, ktorého farnosť bola ešte vtedy spoluvlastníkom tejto budovy.

Hlavnú príčinu odstránenia tejto tabule možno označiť za dôsledok toho známeho hnutia, ktoré zasiahlo do slovenského národného života ako zlovestné „politicum bohemicum“, ktorého zrodu predchádzalo už takmer o dve storočia staršie - „politicum hungaricum“. No obidve

tieto „politiká“ sa voči Slovensku zhodne začali prejavovať s prvými prejavmi slovenského národného obrodenia, teda od konca 18. storočia.

Preto „nihil novi sub sole“ - nič nového pod slnkom, keď sa tento chorobne politický fenomén prejavil ešte aj vo vzťahu k spomenutej „ferenčíkovskej“ tabuli. No dnes toto české politikum je ľahko identifikovateľné, a už pred piatimi rokmi sme naň poukázali.

Teraz však s novo poznanými skutočnosťami chceme poukázať ešte aj na to politikum maďarské, ktoré svojou nacionalisticky lživou a typickou prehnanosťou začalo sa zameriavať na utváranie ako aj udržiavanie centier zahraničnej pomoci svojej revizionistickej politike, s cieľom opätovne pohltiť existenciu samostatného Slovenska, oslobodeného z onoho „žalára národov“.

(Pokračovanie na 8. strane)

Otázka bez odpovede

Naostatok, keď už mám založené celé číslo Kultúry, píšem tento stĺpček. Nikdy sa mi nepíše ľahko. Ani keď je vôkol nás pokoj, tobôž teraz, keď u nášho východného suseda zúri občianska vojna. Prebiehajú mi myslou obrazy z deväťdesiatych rokov u nás ako políčka filmu. Aj my sme boli vybičovaní na hranu občianskeho konfliktu. Našťastie, zaobíšlo sa to bez násilia. Možno preto, lebo máme predsa len inú národu, a možno preto, lebo aj geopolitická situácia bola iná ako dnes. Svet bol monopolárny, nikomu ani na rozum neprišlo vzpierať sa. Bol by to vopred prehratý boj. A ani veci vtedy ešte nestáli tak vyhotrené,

Požiare

TEODOR KRÍŽKA

ako stoja dnes. Verili sme v mravný a duchovný blahobyt Západu, tešiace sa zo slobody. Ešte sa iba črtali mechanizmy psychologické manipulácie, aká sa naplno prejavila nedávno na Ukrajine.

Mnohí kývnu rukou, nech sa tam mláčia. Čo nás do toho. My sme v EÚ, v NATO. Vnútrošný konflikt je vylúčený. A nie je. Západné politické elity medzičasom rozbehli procesy, ktoré majú deštruktívne dopady nielen na historické štáty a národu, ale už aj na rodinu. Útočí sa na všetko, čo by tieto procesy mohli brzdiť, najmä na katolícku Cirkev. A druhým nepriateľom je ortodoxia zdánlivo ďaleko od nás, no predsa len bližšie, ako si myslíme. Umierajú totiž kresťania v najstarších cirkvách, existujúcich od čias apoštolov. A ich prenasledovanie dosahuje väčšie rozmery ako za čias Rímskej ríše.

Svet sa opäť polí. Nie na svet komunistický a antikomunistický. Dúfajme, že toto delenie máme už definitívne za sebou. Delí sa na svet prirodzených a neprirodzených hodnôt, na svet Desatora a svet Antidesatora. Hranice týchto svetov neprebíhajú medzi národmi a štátmi, ale ich stredom. Dokonca stredom každého z nás, tradicionalistu, konzervatívcu i liberála.

Tento zápas udiera na naše svedomie ako nikdy v dejinách. Darmo sme uspatí konzumom a rozkošami až za hranicu akejkoľvek normalnosti, svedomie má každý a každého sa Stvoriteľ rovnako vo svedomí pýta: „Adam, kde si?“

Už nemáme hanbu ako prvotní ľudia, neodeli sme sa do figového listu, ani sme sa neukryli v lese, lebo sme nahí. Odeli sme do slobody, do vzbury. A žiada sa nám slobody stále viac. A niektorým sa žiada už i krvi. Lebo ich sloboda má hnací motor zášť a závisť.

Ktosi spustil mechanizmy deštrukcie. Ktosi potrebuje konflikt, konflikt ďaleko od svojho územia.

Keď horí tajga, miestni ľudia paradoxne podpália les, aby sa živel zastavil na zhoršení, ktoré mu prichystali. Zdá sa, že takto sa nespávajú iba našinci hlboko v sibírskech lesoch, ale aj stratégovia znáhi budúcnosti dolára.

Nepozerať sa preto na konflikt za našimi hranicami ako na lokálny problém. Tento konflikt úzko súvisí so všetkými prevratmi a vojnami za ostatné desaťročie a aj s konfliktom na Blízkom a Strednom východe. Jedného rána sa môžeme zobudiť do inej epochy, do epochy, keď budú horieť aj naše domy a nedajbože zodvihne aj u nás zbraň brat proti bratovi. Lebo deliacich čiar je rádmi nami mnoho a nezahojených rán tiež.

Historická udalosť, pre ktorú Slovenská národná rada po „víťaznom Februári“, v jeseni 1948, uzákonila ako oficiálny a jediný prípustný názov „Slovenské národné povstanie“, sa spája so zvláštnym paradoxom: často sa spomína a oslavuje, no pritom nemá všeobecne uspokojivú definíciu použiteľnú v školskej učebnici.

Jedna z možných definícií by mohla znieť: neúspešný armádny prevrat. Išlo totiž o ozbrojené vystúpenie armády, ktoré pripravovala časť armádnych - i štátnych - kádrov, ako proti jestvujúcemu štátu, tak proti jeho hegemonovi, Nemecku. A súčasne, šlo o vystúpenie, ktoré nebolo úspešné. Naopak, bolo kruto porazené. Na aktivitu niekoľkých konšpirátorov krvavo doplatili tisíce ľudí, ktorí sem boli chtiac-nehctiac zatiahnutí.

Často sa tvrdí, že SNP spojilo - a spája - národ. V skutočnosti ho už niekoľko desaťročí skôr polarizuje. Tak ako ho polarizovalo v momente vypuknutia, 29. augusta 1944; tak ako polarizovalo 27. októbra 1944, keď bolo porazené, ako aj v roku 1954, keď navonok všetci hovorili to isté, no v súkromí si mysleli čosi iné.

Na pravdivé a objektívne zhodnotenie akejkoľvek historickej udalosti treba okrem sumy poznatkov, poznania prameňov a fundovaného autora, ešte jednu dôležitú vec: slobodnú atmosféru. Tým skôr, ak ide o udalosť, ktorá bola desaťročia politizovaná a manipulovaná, ako sa to stalo Povstaniu.

Patrim ku generácii, ktorá bola v detskom veku vychovávaná k obdivu i úcte voči Sovietskemu zväzu ako osloboditeľovi a zástite ČSSR, k myšlienke československej vzájomnosti, k úcte voči hrdinským partizánom. A samozrejme aj k SNP. Vojnové filmy, školské poučky, návštevy IRT, partizánske vatry, behy oslobodenia a podobne - to všetko bola realita školskej mládeže za socializmu, ktorá ani za múrmi domácnosti nemohla pochybovať o správnosti inej cesty ako tej, ktorou nás viedli v škole.

V rokoch 1990 - 1992 prišiel informačný otras. Zo zahraničia, ale aj z blízkych dvorov a ulíc, od desaťročia zastrašených svedkov a pamätníkov vojny, sa ľudom zrazu dostali informácie, o ktorých sa im dovtedy ani neprišlo. Otvárali sa trinásť komnaty poznania. Doslova.

Vzápätí sa ukázalo, že ako nie sú večné historické tézy, nie je večný ani Sovietsky zväz. Jeho národy sa oslobodili a vytvorili si vlastné štáty. Podobne aj Československo odišlo do múzea dejín. Vzniklo samostatné Slovensko. Vďaka Bohu. Odvtedy sa však začali akoby „uťahovať skrutky“. Staré štruktúry sa z počiatočného otrasu spamätali a svoje staré poučky začali ľudom servírovať opäť. Pravda, už v novom, „demokratickom“ šate. Už nie svetlé zajtrajšky komunizmu ale demokracia a „vstup do Európy“ sa stali módnymi. Ba priam zlatým teľaťom, ktorému sa všetci klaňali a pod ktoré sa dalo hocčo upratať.

V historických inštitúciách, na vysokoškolských katedrách, neprebela žiadna očista, žiadne vyrovnanie sa s minulosťou. Na hlásateľov jedinej (rozumnej červenej pravdy), sa nevzťahoval žiaden lustračný zákon. Z bývalých marxistických autorov sa stali „renomovaní“ historici, ktorí bez ostychu vymenili ZSSR za EÚ, heslá KŠČ za heslá demokracie a bez akejkoľvek reflexie manipulujú už tretiu generáciu. A hlavne, vychovávajú si nástupníkov. Presne na svoj obraz.

Výrazom pozvoľného návratu je-

dinej správnej pravdy o SNP bolo aj rozhodnutie postkomunistických poslancov SNR o jeho (opätovnom) povýšení na štátny sviatok Slovenska v roku 1992. Historická udalosť, ktorá sa od začiatku do konca viedla nie pod slovenskou, ale pod československou a sovietskou vlajkou, bola tak paradoxne adorovaná v čase, keď sa už rozhodlo o tom, že Slovensko sa znova stane samostatným štátom.

Dnes, takmer po štvrtstoročí, sme sa veľkým oblúkom zasa dostali do fázy, že SNP nemožno verejne „spochybňovať“. Nežiaduce je aj kladenie neprijemných otázok, a to aj tam, kde by to malo byť profesijnou samozrejmosťou - u tzv. investigatívnych autorov. Knihy s iným historickým výkladom síce zatiaľ môžu vychádzať, no niekedy vychádzajú radšej nepodpísané, prípadne pod pseudonymom, a nájde ich spravidla len ten, kto ich hľadá. „Diskusné“ relácie STV a SRO sú len vzájomným pritakávaním si moderátorov a kamarátov z rovnakých pracovísk či s rovnakými názormi. Neplnia hlavnú podmienku diskusie, a tou je odborná polemika. Kontrolné orgány, ktoré by pri analogickej jednofarebnosti politických relácií okamžite konali, zrazu mlčia. Ani posledné deníky, ktoré prežili, nehľadajú pravdu, nedávajú priestor odlišným pohľadom. Dávno skončili časy, keď poskytovali celú stranu historikom. Ba, čo je horšie, odlišné ako tie „politicky korektné“, teda oslavné názory na SNP, doslova kriminalizujú. „Stránku, ktorá očierňuje SNP, už rieši polícia“ (...) „samozvaným historikom sa zaoberá polícia“ - čítame v júli 2014 v tzv. mienkotvornej serióznej tlačí.

Takýto postoj pritom vychádza od ľudí a inštitúcií, ktorí sa sami titulujú ako strážcovia demokracie, ktorí navonok hlučne propagujú „toleranciu“, „rôznorodosť“ či „inakosť“. Angažovaná redaktorka trojprismenkového denníka v červenej farbe už niekoľko hodín po vyjadrení domnelých nevhodných názorov istého historika adresovala jeho zamestnávateľovi súbor inkvizitických otázok, ktorými prekádala nielen zamestnávateľov osobný názor na SNP, ale ktorých cieľom malo byť predovšetkým potrestanie a prepustenie nepohodlného historika zo zamestnania. Skutočne, zvláštny režim, kde sa má prepúšťať za osobný názor na historickú udalosť...

To všetko pri 25. výročí Nežnej revolúcie, o ktorej sme si mysleli, že jediný správny názor poslala definitívne do minulosti.

Médiá dnes jednoducho spochybňovanie SNP posúvajú do trestnoprávnej roviny. „Popieranie“ jeho významu sa kladie takmer na úroveň spochybňovania holokaustu. To, úplne pochopiteľne, nielen historikov, ale všetkých autorov ktorí sa téme venujú, zastraší do tej miery, že „iné“ názory si nechajú pre seba, alebo nanajvýš pre úzky okruh dôverných ľudí. Výstava preto otázka, aké sú vôbec možnosti diskusie o udalosti, ktorú mediálna veľmoc i štát - vo vzácnnej zhode - požeňhali nedotknuteľnosťou a imunitou voči akejkoľvek kritike?

Aby sme sa vyhlili samovzanej mediálnej prokuratúre z Lazaretskej ulice i policajnému vyšetrovateľovi od Dvoh levov, nech je nám dovolené pokúsiť sa povedať aspoň to, čím Povstanie nebolo, resp. čo nám neprišlo. A keďže sa v posledných rokoch vyhlásil boj predsudkom a stereotypom na všetkých úrovniach, verím, že tu nepôjde o trestný čin. Pristavím pri najčastejšie omieľaných; nie-

ktoré z nich slúžili v roku 1992 ako argumentácia pri prijímaní SNP za štátny sviatok SR:

- Povstanie ako celonárodné revolučné vystúpenie
- Povstanie ako víťazná vojna Slovákov
- Povstanie ako príspevok Slovákov k porážke Hitlera a nacizmu
- Povstanie ako boj za demokraciu
- Povstanie ako vstupenka do víťaznej Európy

V skutočnosti a podľa pravdy Povstanie celonárodným nebolo. Nezapojila sa doň väčšina obyvateľstva, ani väčšina armády či príslušníkov iných ozbrojených zložiek, ani žiadnej vybranej sociálnej kategórie. Z armády sa doň zapojila len asi pätina príslušníkov. Väčšina priamych účastníkov sa doň dostala na základe mobilizácie, pod hrozbami trestu smrti.

Povstanie nebolo víťaznou vojnou, pretože bolo porazené: nesplnilo ani jeden z dvoch svojich základných cieľov - oslobodiť Slovensko vlastnými silami a spojiť sa s Červenou armádou. Neskrátilo vojnu v Európe ani o jeden týždeň, ba ani o jeden deň. Na jeho potlačenie si Nemci vystačili s menej než jedným percentom príslušníkov svojich ozbrojených síl; navyše, tieto sily boli kvôli nedostatočnej kvalite na európskych frontoch nepoužiteľné. Povstanie, okrem toho, nikdy nebojovalo proti presile; od počiatku až do konca boli povstanci v početnej prevahe.

Kontroverzné je aj tvrdenie, že povstanie bolo bojom za demokraciu. Povstalecký režim totiž zrušil tri jestvujúce strany a zaviedol dve - komunistickú a demokratickú; nevraviac už o tom, že práve komunisti boli najväčším nepriateľom demokracie. A len čo sa im naskytla príležitosť, svojim buržoáznym spojencom vykrútili krk.

Povstanie nerozhodlo o pričlenení Slovákov do tábora vojnových víťazov. Veľmoci antihitlerovskej koalície totiž už dávno pred 29. augustom zaradili Slovensko do Československa, z ktorého urobili svojho spojenca, a teda aj účastníka vojnového víťazstva. ČSR by teda na strane víťazov stála bez ohľadu na to, či by sa Povstanie vyhlásilo alebo nevyhlásilo.

ČO BY BOLO, AK BY NEBOLO?

Ak by sa neudialo, myslím, že v prvom rade by Slovensko bolo ušetrené značnej časti materiálnych škôd a najmä tisícok ľudských životov. Tie, mimochodom, neboli podnes nikdy vyčíslené, jestvujú len hrubé odhady. Tak napríklad nemecké zdroje vyčísľili bilanciu povstalcov za dva mesiace bojov na 5 tisíc mŕtvych.

Ak by sme tento údaj redukovali hoci len na polovicu, stále by to bol asi dvojnásobok obetí, ktoré utrpela slovenská armáda v bojoch na východnom fronte v rokoch 1941 - 1944. Povedané inak, za 36 mesiacov nasadenia v najkrvavejšej vojne svetových dejín, nemecko-sovietskej vojne, armáda toľko preklínaného Tisovho štátu utrpela asi polovicu ľudských strát, aké spôsobili národu československy orientovaní povstanci za dva mesiace na domácej pôde...

Otázka teda môže znieť aj tak: kto ochraňoval životy slovenských občanov vo vojnovéj víchrici lepšie?

Čo vlastne oslavujeme 29. augusta?

Text bol napísaný na žiadosť Divadla Aréna v súvislosti s premiérou hry Povstanie dňa 28. 8. 2014
MARTIN LACKO

Opostoji prezidenta prvej Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisu nachádzame v odbornej literatúre, ale aj v dokumentoch rozličného pôvodu, veľmi nesúhlasné, až protirečivé výroky. Kým sa táto otázka na základe vyčerpávajúceho štúdia všetkých prístupných dokumentov nevyrieši, myslíme, že pre lepšiu orientáciu môže poslužiť širšej verejnosti nie veľmi známy dokument, ktorý tu reprodukuje v úplnom znení. Ak uvážime, za akých okolností tento prejav vznikol, napriek niekoľkým nevyhnutným slovám pochvaly a vďaka voči Hitlerovi a jeho armáde, prezident Tiso tu vyjadril svoj osobný náhľad a svoje presvedčenie o práve likvidovanom povstaní, o slovenskom národe a jeho štáte.

PREJAV

PREZIDENTA JOZEFA TISU
NA OSLAVÁCH
NEMECKEJ ARMÁDY
V BANSKEJ BYSTRICI
PO POTLAČENÍ POVSTANIA
DŇA 30. OKTÓBRA 1944.

Po tieto dni je tomu práve šesť rokov, čo som zavítal sem do Banskej Bystrice. Vtedy som prišiel ako prvý predseda slovenskej vlády po dosiahnutí autonómie Slovenska. 6. októbra 1938 splnili sa naše dávne túžby a zjednotil sa národ. Všetky vtedy jestvujúce politické strany na Slovensku sa zlúčili, aby sa dali do služby zjednotenému národu. Túto službu videli sme preto tak, ako sme to začali robiť, lebo sme si boli vedomí, že je prirodzeným zákonom každého národa, že len keď všetci jeho príslušníci ťahajú za jeden povraz, len vtedy môže byť národ šťastný a blažený. A keď sme oslavovali zjednotený národ, kde som mal prísť ako prvý ministerský predseda Slovenskej krajiny, ako do Banskej Bystrice? Toto mesto bolo predsa kolískou, domovom najväčších mužov, čo realizovali myšlienku slovenskej jednoty, domovom biskupov Moyses a Kuzmányho. Banská Bystrica, ktorá bola pohostinnou domovinou týmto dvom mužom, tejto patrila moja návšteva, ako znak úprimnej radosti nad oslobodeným národom.

Od 6. októbra pracovali sme v znení jednoty národa. Tomuto zjednoteniu národa možno ďakovať, že historický beh udalostí neprebehol ponad nás naprázdno, ale slovenský národ sa dožil toho, čo je odvekou túžbou a snahou každého národa: mať svoj vlastný samostatný štát. Teda i náš zjednotený národ dožil sa svojho samostatného slovenského štátu.

A prišiel som do Banskej Bystrice znovu. Pravda, vidíte na mne a ja vidím na vás, ako ináč vyznieva táto návšteva. Ťažko hovoriť ústami vtedy, keď je obťažané srdce citmi hlbokého bóľu nad tým, čo sa na Slovensku odohralo; citmi hlbokého zármutku nad všetkými mŕtvymi, ktorí padli za obeť zákerného útoku na našu štátnu samostatnosť. Večný Boh nech je odmenou týmto slovenským obetiam a naša spomienka nech je len malou splátkou vďačnosti za veľký útok smrti, ktorý oni podstúpili preto, že položili život za svoje verné, vytrvanlivé vyznávanie sa a priznávanie sa k slovenskému národu a štátu.

Keď sme si takto odbavili svoju poctu voči mŕtvym a padlým, neučinili sme ešte celkom zadosť našmu smútku. Iba krátky úsek z bojového frontu som prekonal cestou sem a videl som hrozné stopy toho, čo porobili naši protivníci. Rozbúrané mosty, zničené hradske, popálené domy, po cestách sa túlajúci ľudia; a aj na vás vidím, aké hrozné stopy nechal vo vašich srdciach ten sľubovaný raj. Čo som videl tu na našich cestách, videl som kedysi na Ukrajine. Beznádejne sa valiace zástupy ľudí, ktorí nevedeli, kam idú, z ktorých tvári nevedel sa vylúdiť úsmev, ktorých ústa nedávali nijaké sebavedomie, lebo zotročený ukrajinský ľud za štvrtstoročného boľševického jarma stratil svoju ľudskú podobu. A Slováci, vy ste v tom raji boli dva mesiace. Bol že to raj? Iba cherub vám ešte chýbal, aby ste pamätali, že je to naozaj raj. Ten plamenný meč cheruba bol

Tiso a povstanie

medzi vami. Chodili chlapčiská medzi vami, bili a vraždili, kto im pod ruku prišiel. Nuž, myslím, všetci Slováci máte toho raja dosť. Máte dostatočnú pamiatku, aby ste povedali, že Slovák si nikdy viac nežiada takýto raj.

Prišiel som do Banskej Bystrice, aby som dal zasa výraz podobnému zámeru, ako po 6. októbri 1938. Vtedy, ako som povedal, patrila moja návšteva idej zjednoteného národa, idej znovu oživenia slovenského ducha. Tomuto chcem dať výraz a tomuto dávate výraz spolu so mnou vy všetci oslobodení a tu prítomní. Oslobodením Banskej Bystrice bola zasypaná priepasť, ktorú odveký náš protivník vykopal nielen do nášho štátneho územia, ale vykopal túto priepasť aj do nášho slovenského národa, aby ho na večné časy zabil, zničil a pochoval. Tohto si musíme byť dobre vedomí, lebo ani dnešný boj na Slovensku sa nevedie pre nič inšie, ako pre život slovenského národa. Pre život slovenského národa vrhli sa naši nepriatelia útokom aj proti slovenskému štátu, v ktorom štáte musí vidieť každý rozumný človek, a to nielen Slovák, ale aj nepriateľ, najvhodnejší nástroj národného vzrastu a slovenského života. Kto chce ubiť národ, musí mu najprv rozbiť štát. Keď mu rozbijete štát, s národom si ľahko poradí. Naši nepriatelia nemohli otvorene takto vysloviť, čo sledujú, že im zavádza slovenský štát. A je to celkom prirodzené. Že sú protivníkmi slovenského národa, to sme skúsili od Maďarov aj od Čechov rovnako. Bojovali proti slovenskému národu Maďari tak, že už hovorili, že niet slovenského národa; a bojovali proti národu slovenskému aj Česi. Nechceli ani na ústa vziať meno „slovenský národ“. Dobré viete, za čo sme bojovali celých dvadsať rokov. Bojovali sme, aby legitimovali naše vlastné meno slovenského národa, lebo dávali nám mená: slovenský ľud, vetiev československého národa, ale vlastné naše poctivé meno - slovenský národ - nikdy nechceli vziať na ústa. Bolo to zámerne.

14. marcom 1939 k menu „slovenský národ“ pristúpilo slovo slovenský „štát“. K pôvodnej prekážke, ktorou bol národ, pridala sa prekážka druhá - štát. Samozrejme, že starý nepriateľ, ktorý dávno horel nenávisťou proti nám, ktorý chcel zničiť slovenský národ, keď popri národe povstal aj štát slovenský, usiloval sa urobiť všetko, aby mu slovenský štát z cesty vyhol. Pánov, ktorí po dvadsaťročnom trvaní republiky Československej museli opustiť národ a štát, ktorí považovali za dobré utiahnuť sa do zahraničia, nechajúc doma aj všetky honosné tituly - zriekli sa prezidentstiev, ministerstiev, - samozrejme vtedy ani im nenapadlo, že by si mohli robiť opäť nárok na starú republiku a na všetky honosné miesta v nej. Vieme dobre, že po znovu usporiadaní pomerov v republike, novozvolenému prezidentovi telegraficky blahoželali a želali mu všetko dobré, novú vládu uznávali, lebo sa im ani nesnívalo, že by mohli neskoršie sami niečo začať. Na dobré staré časy sa ťažko zabúda a títo páni tiež na ne nezabudli. Len čo sa im naskytla prvá známka nejakých nádejí, že by sa mohli znovu pokúsiť o nové Československo, zapriahli sa do práce, ale ako? Zasa je pravdou, že čím raz hrniec napáchne, bude smrdieť navyše, až kým sa nerozbije. A títo páni sú podobní takémuto hrncu, ktorý napáchol. Čím? Podvodom, lžou, egoistickými zámermi a záškodníckymi údermi na nevinného človeka. Touto psychológiou vedení začali svoje plány. Akým spôsobom, to vám je známe.

Beneš, najväčší nepriateľ Poliakov, konečne hľadal cestu k Poliakov. Nešťastie ich, samozrejme, natoľko zblížovalo, že si podali ruky. A Beneš iba cestou Poliakov, s ktorými urobil zmluvu pre budúcu spoluprácu, prišiel k tomu, že si ho začali všímať veľmocí. Nebol by

ale Beneš Benešom, keby bol zmluvu dodržal. Zradil Poliakov a nechal zmluvu s Poliakmi, len čo videl, že sa vetry začali ináč krútiť. On vždy robil ako kohút na komíne, ktorý sa vždy tam obráti, odkiaľ vietor duje. Keď vojnové udalosti ukazovali, že by bolo dobré obrátiť sa na východ k sovietskemu Rusku, nechal Poliakov a chytrý sa nastroil soviетom za sprostredkovateľa medzi sovietskym Ruskom a medzi Európou. Prírodzene na takéto partie je vítaný každý hráč, tým väčší taký, ktorého sa možno čo najľahšie zbaviť. Takto sa zrodila zmluva Beneša so sovietskym Ruskom. Táto zmluva vraj hovorí o utvorení Československej republiky. Pýtam sa ale z tohto miesta, kto dal Benešovi právo, aby mohol hovoriť v mene Slovákov? A idem ďalej: mohol by som sa pýtať, kto poveril Beneša, aby konal v mene českého národa, aby v mene českého národa robil zmluvu so sovietskym Ruskom? Viem o protestoch, ako Česi doma zatracujú politiku Beneša so soviетmi. My Slováci tým väčšími sa ohradzuje, aby Beneš v mene našom hovoril, že aj my by sme mali patriť do Československej republiky, ktorá by bola v sfére sovietskeho Ruska. Slovák nechce byť nikdy iným, ako Slovákom. Boli sme proti boľševizmu za starej republiky i vtedy, keď sa uzavierala prvá kultúrna dohoda so sovietskym Ruskom a budeme proti tomu i teraz, lebo sme nielen z kníh a časopisov poučení o tom, čo je boľševizmus, ale skúsili sme to aj na vlastnej koži. Po Slovensku sú rozsiate hroby, popálené domy, zničené mosty, zničené existencie Slovákov a povyháňaný ľud zo svojich domovov. To je boľševizmus! Nuž Slovák bol a bude proti boľševizmu. Neželá si ho a bude proti nemu bojsť do poslednej kvapky krvi.

Najväčší nepriateľ slovenského národa a samozrejme aj slovenského štátu - Beneš - vedel, že sa tu dva štáty nevnesia. Vytisnúť slovenský štát zdalo sa mu hračkou. Naštváť ale Slovákov proti vlastnému štátu vedel, že je absurdum. Za päť rokov skúsil každý Slovák, čo znamená pre Slováka slovenský štát. Od robotníka počnúc až po najvyššieho inteligenta všetci Slováci videli, že len slovenskému štátu môžu ďakovať za svoj chlieb a existenciu. Beneš dobre vedel, že to nepôjde takto presvedčených Slovákov chcieť dostať proti slovenskému štátu. Sami ste mali možnosť pozorovať, kto všetko sa to dal nahuckať, naverbovať do partizánskych bojov proti slovenskému štátu. Videli ste tam robotníka, roľníka, statočného inteligenta, remeselníka, alebo živnostníka? Ti všetci sa držali tak ako - dnes to už môžem povedať - tých tritisíc parašutistov, čo nám sem nahádzali, ktorých ako slovenských zajatcov donútili vstúpiť do takzvanej československej armády. Títo parašutisti hľadali tu dôverníkov, len čo sa dostali na našu zem, a odkazovali: povedzte v Bratislave, že sme neprišli bojovať proti slovenskému štátu. Dali sme sa naverbovať len preto, aby sme sa dostali domov. My zostaneme verní slovenskému národu a štátu.

Beneš dobre vedel, že sa Slováci nedajú nahuckať. Preto nemohol vydať heslo: Do boja proti slovenskému štátu! Heslo, ktoré vydal, bolo práve argumentom za slovenský štát. Preto dal heslo: Slováci, do boja, lebo Nemci zavraždili prezidenta! Hľa, tu je dôkaz, keď hovorím k vám, ako ma zavraždili. Beneš a jeho ľudia prišli s tým, že Nemci odvliekli slovenskú vládu. A zasa hľa: tu sú so mnou činitelia tej vlády. Beneš povedal ďalej, že poďte proti Nemcom a bratislavským zradcom, ktorí sa spájajú s Nemcami, lebo Nemci prišli vraždiť Slovákov tak, ako vraždia všetkých Slovanov. Benešovi by bolo bývalo po chuti, keby sa boli dali Slováci do boja, vtedy by nás bol pochválil. Videl, že sme mali nielen rozum, ale aj pocit zod-

povednosti voči slovenskému štátu, keď sme vo vedomí, že proti cudzincom tu nazhadzovaným sami nestačíme, požiadali Veľkonemeckú ríšu, aby nás chránila. A česť nášmu ochrancovi Adolfovi Hitlerovi, sláva jeho armáde, jeho všetkým spolupracovníkom, zbraniam SS, sláva tu prítomnému pánu generálovi a ostatným veliteľom divízií, že prišli nám pomôcť, a ako ste počuli z úst pána generála, prišli nám znovu nastoliť samostatný slovenský štát.

Slovenský štát nie je likvidovaný a nie je ani pochovaný slovenský národ. Keď sa nám vytýka zo strany nepriateľa, že sa tak stalo vďaka cudzej pomoci, vtedy sa ja pýtam: Vy ste čiou pomocou išli na slovenský národ? Keď sem prišli Česi, Francúzi, Srbi a príslušníci rozličných kmeňov sovietskeho Ruska, to bol nápor cudzích proti slovenskému štátu? Je len jeden rozdiel, že kým my sme sa starali o záchranu svojej, vy ste išli za korisťou, ktorá mala byť krvavou a pre Slovákov smrteľnou. V tom je veľký rozdiel.

My so smútkom a zármutkom sa dívame na spustošenie po Slovensku a na všetky hmotné, duchovné a iné škody. Keď človek stojí a díva sa na svoju zhorenú chalupu, nechová sa každý rovnako. Sú takí, ktorí zalamujú rukami, plačú, kvília a nevedia si nájsť potešenie. A pohorenisko horí ďalej. Ale sú aj takí, ktorí nad pohoreniskom stoja bez slz v očiach, bez zadržkosti, ale s pozorným obličajom, aby sledovali, ako to zhorenisko vyzere, čo je súčasťou ďalší život, a z toho pohoreniska chcú znovu vybudovať pekný domov. Ako chceme stáť my nad slovenským pohoreniskom? Máme fňukať, nariekať, odovzdávať sa falošnému kritizovaniu minulosti? Kto by to chcel robiť, nech si zapamätá, že sa dáva do služieb cudzej propagandy. Cudzija propaganda sa neodvážila doteraz kritizovať našu budovateľskú prácu. Za celých päť rokov našej samostatnosti nemohla nič konkrétneho povedať proti nám. Z Londýna nám iba nadávali. Nemohli sa odvážať kritizovať to, čo robíme, lebo by sa im bol kdekoľko vysmial do očí. Chváliť nechceli a kritizovať nemohli, preto nadávali. Slováci nebudú fňukať, plakať, nariekať, alebo kritizovať, ale stanú si do práce a do boja za slovenskú domovizeň a otcovizeň.

Máme nejaké výhľady do budúcnosti? Keby som neveril v Boha, nemohol by som dávať výhľady ani slovenskej národnej rodine. Pevne to verím, a preto aj verím v pomoc Božiu. Keby sme boli osamotení vo svete, keby sme boli poslúchali našich odvekých nepriateľov, aby sme sa izolovali na všetky strany a zostávali bez pomoci, zasa by som sa neodvážoval povedať vám: bratia, vydržte! Máme ochrancu Veľkonemeckú ríšu a jej vodcu Adolfa Hitlera. S jej pomocou dúfame znovu začať a ísť napred. Ďalej je tu slovenský charakter, slovenská povaha. Táto má dve vlastnosti: skromnosť a pracovitosť. V skromných pomeroch sme všetci vyrástli a skromnými zostali, aj keď sme sa dožili vrcholných postavení. Tejtó skromnosti sa Slovák nezriekne nikdy, lebo v nej vidí a bude vidieť talizman všetkých svojich úspechov. Pracovitost' Pracoval Slovák vždy, avšak iba posledných päť rokov pracoval pre seba. A pozrite sa, aké diela hlásajú našu pracovitost'! Týmto piatimi rokmi povzbudení sme a odhodlaní i ďalej pracovať, ale len na svojom, po svojom a pre seba; nikomu cudziemu! Som presvedčený, že keď vo viere v Boha, operajúc sa o veľkodušnú pomoc nemeckú, stužíme celú svoju životnú skromnosť a pracovitost', že Pán Boh bude žehnať slovenskému národu a štátu a budeme zase šťastní a náš život poženovaný a naše Slovensko bude znovu pokojnou oázou Európy.

Slovák, č. 249,
z 1. novembra 1944

Nesmieme sa čudovať, že aj v našich slovenských dejinách máme niekoľko mýtov. Mýtus pozostáva v tom, že sa funkčný výmysel predkladá, šíri a upevňuje ako pravda. Možno povedať, že sa mýty nachádzajú v oficiálnych dejinách všetkých štátov, ktoré podmieňujú slobodný historický výskum vlastným „oficiálnym“ pohľadom štátnej moci na určité fakty. Tam, kde sa rešpektuje ako ľudské právo úplná sloboda historického bádania a publikovania jeho odborných výsledkov, dokumentované fakty otriasajú už aj zakorenými úradnými mýtmi a postupne ich môžu upraviť aj eliminovať. Ale nič z nich vždy zostáva. Jedným z takýchto našich mýtov je bezpochyby aj mýtus o „Slovenskom národnom povstaní“ z

MILAN S. ĎURICA

Mýtus a fakty

roku 1944. Pozastavme sa preto na zisťovaní historických faktov, ktoré viedli k tomuto mytizovanému faktu, aby sme zistili, čo sa vtedy vlastne udialo.

Aby sme správne pochopili akýkoľvek historický fakt, metodológia historickej vedy vždy vyžaduje, aby sme ho analyzovali v čo najvernejšom rámci času a priestoru, v ktorom sa ten fakt udial. Musíme zisťovať podľa možnosti všetky fakty, ktoré podmieňovali jeho realizovanie, a ľudské faktory, ktoré sa na tom zúčastnili. Z tohto hľadiska každý historik, ktorý sa venuje dejinám Slovenska v 20. storočí, do ktorého patrí povstanie, ktoré sa začalo na Slovensku 29. augusta 1944, musí vziať do úvahy nasledujúce bezpečne zistené fakty.

Nemecký kancelár Adolf Hitler, ktorý sa v roku 1933 legálnym spôsobom zmocnil najvyššej štátnej funkcie v ubiedenom Nemecku, ktoré prehalo prvú svetovú vojnu a bolo uvrhnuté do zúfalej hospodárskej krízy, za niekoľko krátkych rokov postavil Nemecko na nohy. Ako presvedčený národný socialista vytýčil si za cieľ politiky Nemeckej ríše zjednotiť všetkých etnických Nemcov do „Veľkonemeckej ríše“. V marci 1938 za veľkého jasotu obyvateľov Rakúska dobrovoľne sa tento štát včlenil do Nemeckej ríše. Druhým zemepisne najbližším rozsiahlym nemeckým územím bol „Sudetenland“, takmer celé široké pohraničné pásmo na západných a severných hraniciach vtedajšieho Československa. Sudetskí Nemci nijako netajili, že by sa radi dostali do Ríše. Hitler, ktorý mal svojich spravodajcov rozosiatych po celom Československu, dobre vedel aj o tom, že najväčšia politická strana na Slovensku - Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS) - vedie tvrdý boj za autonómiu tejto východnej časti neorganického štátneho zlepenca ČSR. Preto ponúkol vedeniu tejto strany svoju pomoc a záruku v prípade, že sa Slovensko vyhlási za nezávislý štát. A to sa stalo, lebo po tom, čo sa česká vláda 9. marca 1939 pokúsila vojenským pučom na Slovensku potlačiť prejavy túžby po väčšej nezávislosti, zákonodarný Snem Slovenskej krajiny 14. marca 1939 vyhlásil samostatný Slovenský štát, ktorý si dal novou ústavou názov Slovenská republika.

Voči Slovensku Hitler zachoval svoje slovo a uznal oficiálne nový štát, s ktorým 18. a 23. marca 1939 uzavrel Ochrannú zmluvu. Táto zaručovala Slovensku zabezpečenie jeho vtedy platných hraníc, ale vyžadovala úzku spoluprácu s Ríšou vo veciach zahraničnej a ekonomickej politiky. Slovenská vláda musela prijať tieto podmienky, lebo je historicky fundovaná

skúsenosť, že vznik a uznanie malých štátov vždy a všade závisí od toho, či takýto vznik podporí aspoň jedna blízka veľmoc alebo niekoľko väčších štátov. Bez USA a Francúzska nikdy by nebolo vzniklo Česko-Slovensko. Aj v tomto novom štáte, čoskoro ústavou transformovanom na Československo, po celý čas jeho dvadsaťročnej existencie celý štátny aparát bol pod stálou kontrolou Francúzska. Už 13. februára 1919 došla do Prahy 45-členná francúzska vojenská misia a následne vyše 50 francúzskych generálov sedelo a rozhodovalo vo všetkých najvyšších štátnych orgánoch. Až toľko Hitler od Slovákov nikdy nevyžadoval. Ba pri podpisovaní Ochrannej zmluvy, keď jeho generáli

predložili Tisovi vojenskú mapu, na ktorej bolo zakreslene celé Považie ako územie kontrolované nemeckou armádou, predseda slovenskej vlády Dr. Jozef Tiso otvorene povedal Hitlerovi: „Toto nemôžem pred svojím národom nijako zodpovedať. Ak je to základná podmienka, tak ľutujem, ale musím sa porúčať.“ Vstal od stola a kývol posluhu, aby mu doniesla klobúk. Jeden z tam prítomných generálov mi to po čase zreferoval. A pridal: „My sme trpeli, či nám Hitler nerozkáže Tisu na mieste likvidovať. Na naše prekvapenie, Hitler tiež vstal, pokročil pár krokov k Tisovi, chytil ho za rameno a povedal: „To sú návrhy mojich generálov. Ale my politici nájdeme riešenie. Ja nechcem zo Slovenska ani piad' zeme. Tam sa musia Slováci uplatňovať a rozvíjať po svojom: národne, kultúrne a hospodársky. Ručím za plnú samostatnosť a garantujem hranice Slovenska.“ Tiso sa mu poďakoval a na mieste si zapísal do vreckového kalendára tie Hitlerove slová. Až potom pokračovali v diskusii a podpísali Ochrannú zmluvu. Ten generál potom dodal: „Táto Tisova mužná odvaha pravdepodobne mu získala Hitlerov obdiv a určitú sympatiu, akú neprejavovali voči iným cudzím politikom, tým menej voči kňazom.“ Ale dnes možno povedať, že Hitler po celý čas až do povstania v roku 1944 v podstate zachoval, čo vtedy Tisovi prisľúbil.

Historik, ktorý mal v rukách diplomatické dokumenty okolo vzniku prvej Slovenskej republiky, musí sa iba čudovať, koľko politickej múdrosti tam prejavili slovenskí štátnici. Dokázali si zachovať a svojím „veľkým ochrancom“ rešpektovať za jeho pomoci získanú štátnu suverenitu až takmer do konca druhej svetovej vojny. Rozpad umelého zlepenca ČSR bol v podstate iba osud takmer všetkých podobných neprírodných štátnych zlepenecov, akým bolo konečne aj Rakúsko-Uhorsko a neskôr napríklad Juhoslavia.

Keď sa Hitlerovi podarilo dokonca bez vojenského konfliktu rozbiť ČSR, žiaden štát na svete neprejavil vôľu zachraňovať to, čo sa zachrániť nedalo. Bol to totiž výmysel Tomáša G. Masaryka, ktorý si tvrdo osvojil aj jeho žiak a nástupca Edvard Beneš. Týmto dvom českým exulantom počas prvej svetovej vojny sa podarilo ovplyvniť amerických a francúzskych štátnikov, že pri mierových zmluvách v Paríži zriadili v mnohom ohľade absurdný štátny útvar, zložený z piatich rozličných národností, ktorý mal čeliť nemeckej rozpínavosti smerom na východ.

(Pokračovanie na 4. strane)

(Pokračovanie z 3. strany)

Dnes už vieme, že Československo bolo vlastne francúzskou kolóniou. Francúzski generáli a vysokí dôstojníci sedeli totiž po celý čas trvania toho štátu vo všetkých dôležitých štátnych orgánoch a určovali celý jeho vnútorný vývoj aj medzinárodnú politiku. Posledný prezident ČSR Edvard Beneš bol popri tom aj agentom vlády ZSSR. Už v deň pred vyhlásením autonómie Slovenskej krajiny 5. októbra 1938 sa Beneš vzdal svojho úradu prezidenta republiky. Potom 22. októbra 1938 Stalin poveril svojho osobitného agenta, ktorým bol pražský rezident NKVD Zubov, odovzdať Benešovi jeho dar desaťtisíc dolárov, aby sa mohol pohodlne dostať do Londýna. Spočiatku však ani Londýn, ani Paríž neprevajovali záujem o Beneša. Pokladali ho za súkromnú osobu, nesmel vyvíjať žiadnu politickú činnosť a mohol sa titulovať iba ako „bývalý prezident“. Až keď sa mu podarilo dostať sa k finančným fondom, o ktorých iba on vedel, mohol začať so svojou politickou činnosťou.

Keď potom po 14. marci 1939 Stalin uznal Slovenskú republiku a v Bratislave zriadil gigantické veľvyslanectvo, Moskva sa prestala vôbec zaujímať o Beneša. To sa zmenilo až 21. júna 1941, keď Hitlerove armády prepadli ZSSR a Hitler vyzval vládu Slovenskej republiky, aby sa v zmysle Ochranej zmluvy aj slovenské vojenské jednotky zúčastnili na ťažení proti Rusku. Z najnovších zistení ruských historikov teraz však vieme, že už 15. júla 1941 sovietska tajná služba v konšpiratívnej vile v predmestí Moskvy Schodnoje začala školiť agentov pre „špeciálne úlohy na území Slovenskej republiky“. Bolo to v rámci mohutných príprav na preventívnu vojnu proti Nemecku. V tomto však Hitler potom predišiel Rusku.

Benešov deň prišiel, keď 18. júla 1941 Stalin verejne hlásil, že ZSSR nadväzuje diplomatické styky s exilovými vládami Belgicka, Nórska, Juhoaštrie, Grécka a Československa. Tým Stalin uznal aj Benešovu „československú vládu“ a vyslovil sa za obnovenie Československa. Dal tiež súhlas na organizovanie „československých vojenských jednotiek“. Beneš vymenoval za svojho tajného vojenského zástupcu pri NKVD podplukovníka Ludvíka Svobodu. Šéfom jeho spravodajskej služby sa stal starý agent NKVD plukovník František Moravec.

Slovenská armáda na východnom fronte, ktorá nemala náležitú prípravu na vojnové ťaženie, už 22. júla 1941 utrpela pri Lipovci citelné straty pod protioútokom sovietskych síl. Preto vláda SR, ktorá dala Nemcom k dispozícii 50 tisíc vojakov, začala ich postupne sťahovať z frontu. Ku koncu roka 1941 sa už vrátilo domov vyše 30 tisíc vojakov. Na fronte zostala iba jedna divízia v počte 12 tisíc mužov a slabá zaistovacia divízia asi 8 tisíc mužov.

Ako postupovala vojnová situácia na frontoch v neprospech Nemecka, tak sa začali aj na Slovensku zokupovať československy orientovaní ľudia, nevynímajúc najmä v tom duchu odchovaných niekoľko dôstojníkov armády.

Fakt je, že Slovenská republika aj počas celej hroznej vojny si dokázala zachovať nielen vnútorný pokoj, ale aj hospodársku a kultúrnu prosperitu, ktorú obdivovali všetky susedné štáty, ba aj Hitlerovi blízki spolupracovníci. Na Slovensku ľudia žili v takom relatívnom pokoji, že o vojne sa takmer nevedelo. Celý školský systém v najväčšej slobode vychovával národne uvedomených a vlasti milujúcich Slovákov a Slovenky. Štát zriadil celý rad vedeckých a kultúrnych inštitúcií až po Akadémiu vied a umení, aké Slováci nikdy predtým nemali. Ak sa teraz pozrieme do štátnych rozpočtov na roky 1940 až 1945, priam so závišťou musíme konštatovať, že priemerná suma, určená pre školstvo a kultúru vykazovala 15 % všetkých štátnych výdavkov. (V súčasnosti je to 0,8 alebo 0,9 %.) Ekonomická situácia sa vyvíjala tak pozitívne, že na-

príklad v roku 1943 nemecký minister zahraničných vecí vydal prísny obežník pre všetkých príslušníkov toho ministerstva, ktorí pod akýmkoľvek titulom cestovali do Bratislavy, že sa nesmú vrátiť s viac ako dvomi batožinovými kuframi. Dozvedel sa totiž, že jeden z jeho diplomatov sa vrátil zo siedmimi. V Bratislave sa dalo normálne kúpiť veľa tovarov, aké v Berlíne už dávno nebolo možné dostať. A keď v roku 1944 navštívil Bratislavu jeden z najbližších Hitlerových spolupracovníkov, Reichsführer SS Heinrich Himmler, priam sa pohoršoval nad blahobytom, aký tam našiel, že Slovákom nič nechýba z toho, čo Nemci už roky postrádajú; ba videl aj ako ľudia dobrotivo občerstvovali ruských zajatcov, ktorých jeho SS-manni cez Slovensko prevážali do Ríše.

Slovenský ľud sa cítil národne stále viac uvedomený a s novým režimom spokojný, takže aj pohrobkovia vtedy už ilegálnej Československej komunistickej strany sa premenovali na Komunistickú stranu Slovenska a šírili heslo „Za sovietske Slovensko“. Napriek tomu však dnes vieme, že v Moskve sovietske tajné služby už 15. júla 1941 začali pripravovať agentov pre „špeciálne úlohy“ na Slovensku. A o tri dni neskôr Stalin verejne vyhlásil, že ZSSR nadväzuje diplomatické styky s „československou vládou“, ktorú vymenoval Beneš v Londýne, a dal súhlas k tomu, aby sa na sovietskom území organizovali „československé vojenské jednotky“. Následne uznali Benešovu vládu aj Veľká Británia a USA.

Tieto fakty - ako uvidíme - možno pokladať za prvý impulz k tomu, čo sa udialo 29. augusta 1944 na Slovensku.

Nebyť nešťastného nátlaku Nemcov na „riešenie židovskej otázky“, ktoré v roku 1942 slovenská vláda odsúhlasila prijatím zmluvy, že poskytne Nemecku 20 tisíc židovských robotníkov na práce, bola by si Slovenská republika zachovala čistý štít. Vtedy sa to však videlo prijateľné, lebo na fronte už bojovalo 50 tisíc slovenských vojakov a okolo stotisíc Slovákov tiež dobrovoľne pracovalo v nemeckých fabrikách, kde sice dobre zarabali, ale boli ohrození na živote podobne ako vojaci na fronte. Nikto nemohol tušiť, ako Nemci budú zachádzať s tými slovenskými Židmi. Veď presvedčivý dôkaz o trýznení a vraždení Židov v nemeckých táboroch poskytol až v apríli 1944 „Protokol o Osvienčime“, ktorý spísali práve dvaja z tých slovenských Židov, Walter Rosenberg z Topoľčian a Alfred Wetzler z Trnavy. Im sa podarilo ujsť z „tábora smrti“ a dostať sa až na Slovensko. Vtedy však už vyše pol roka nebol zo Slovenska vyvezený ani jeden Žid. Lebo už po prvých neoverených zlých správach, keď slovenská vláda požiadala Nemcov, aby jej komisia navštívila tých slovenských Židov tam, kde pracujú, a dlho nedostávala žiadnu odpoveď, od októbra 1943 nevydala im viac ani jedného Žida.

Ale už v tom roku 1943, keď sa situácia na frontoch začala jasne meniť v neprospech Nemeckej ríše, a spojenci sa vylodili v Taliansku, začali sa aj na Slovensku objavovať skupinky, ktoré uvažovali, ako prežiť možnú katastrofu po vojne. Nikto tu neprenasledoval niekdajších Českoslovákov, ktorí sa dozvedeli, že Stalin ako prvý uznal Benešovu „vládu“ v Londýne a tento sa zrejme usiloval nadväzovať tajné kontakty so svojimi ľuďmi aj na Slovensku. Ozvali sa mu 10. februára 1943 piati jeho stúpenci zo Slovenska (J. Országh, J. Kapinaj, Ing. Filo, K. Viestová a J. Dočkal), ktorí mu poslali tajnými cestami „memorandum“, že Slováci ho uznávajú a sú za ČSR. Ale po štvrtstoročí aj český historik Jan Rychlík v Historickom časopise (1969, s. 422) musel konštatovať, že „návrat k československej koncepcii jednotného národa si tu však okrem hŕstky skalných Českoslovákov a Čechov nikto neželal“. Ale 20. februára

1943 Beneš zverejnil dokument „Zpráva na Slovensko ze dne 20. února 1943“, v ktorom vyhlásil: „Nikde ve světě nevezme nikdo ani v úvahu, že by snád Slovensko mohlo býti odloučeno od zemi českých, nebo že by se snad mohlo počítat na nějaké federace, v nichž by Slovensko bylo samostatnou částí. (...) Se Sověty máme už definitivní dohodu, že má býti rekonstruována předmnichovská republika. Sovětů se není třeba bát; soudím, že politicky včas s nimi všechno připravíme a dohodneme.“

Takáto výzva nemohla nepotešiť na Slovensku usadených Čechov a skupinky presvedčených Českoslovákov. Počas prvej Slovenskej republiky ktokoľvek mohol slobodne počúvať aj zahraničný rozhlas. Ale aj spomenutý český historik musel konštatovať, že „návrat k predmnichovskému pomerom na Slovensku v zmysle obnovenia pražského centralizmu a k návratu k čecho-

slovakistickej koncepcii jednotného národa si tu však okrem hŕstky skalných Českoslovákov a Čechov nikto neželal.“ Podľa svedectva českého Dr. Nábělku „od rozbitia ČSR niekoľko dôstojníkov slovenskej armády systematicky a cieľavedome pripravovali vhodnú situáciu na vedenie otvoreného boja za obnovu československej štátnosti“. Boli to vojaci z povolania, podplukovník Mirko Vesel, vojenský kaplán Dezider Kišš (ktorý si od roku 1945 pridral priezvisko -Kalina) a zverolekár Mikuláš Ferjenčík, všetci komunistickej orientácie. (O Kiššovi sa jeho nadriadený generál Anton Rašla takto vyjadril: „Predstavte si kňaza, ktorý neskrýva, že má rád ženy, nepohrdne pohárikom, hoduje bezmotorovému lietaniu a ďalším svetským radostiam.“) No v pomerne silnej slovenskej armáde - ako vieme, Hitler dlho pripúšťal najvyšší počet 50 tisíc, ale Tiso pol roka tvrdo bojoval a dosiahol maximum 150 tisíc mužov - (koľko ich má teraz SR pri dvojnásobnom počte obyvateľov?) takito traja dôstojníci nemali naozaj veľa čo povedať.

Až v septembri 1943 v iniciatívy ústredného vedenia KSS vznikla šesťčlenná skupina z dvoch politických zoskupení: K. Šmidke, G. Husák a L. Novomeský za Komunistickú stranu Slovenska, a J. Lettrich, J. Ursíny a M. Jisko za občiansky blok. Títo sa začali schádzať s cieľom obnovenia ČSR pod vplyvom ZSSR. To viedlo potom v decembri k tzv. „Vianočnej dohode“. No v tom istom mesiaci septembri na 24. zasadaní Benešovej „Státni rady“ v Londýne vyhlásili, že „Slováci národom nejsou, že se žádný dualismus trpěti nebude a že základem Československa zůstane československá jednota národní.“

8. októbra 1943 Benešov splnomocnenec v Moskve Zdeněk Fierlinger poslal mu do Londýna návrh moskovského vedenia KSC na všestrannú aktivizáciu domáceho odboja. 28. októbra 1943 Beneš poslal na Slovensko odkaz, ktorým vyzýval svojich stúpencov k revolučným násilným vraždám predstaviteľov slovenského režimu: „Bylo by to ostatně lepší, nežli kdyby musili být později souzeni.“ Potom 12. decembra Beneš uzavrel v Moskve „Československo-sovietsku zmluvu o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci“. Touto zmluvou, podľa Benešovho ministra Dr. Feierabenda, sa „ČSR stala hospodárskou súčasťou Sovietskeho zväzu“. O pár dní neskôr Beneš povedal jednému z vedenia KSC v Moskve: „Mne nikdy nedostanete k tomu, abych uznal slovenský národ. Je to mé vědecké přesvědčení, které nikdy nezměním. (...) zastávám neochvejně názor, že Slováci jsou Češi a že slovenský jazyk jest jen jedním z nářečí českého jazyka. (...) Nikom nebráním, aby o sebe říkal, že je Slovák, avšak nedopustím, aby se prohlašovalo, že existuje národ slovenský.“ O týždeň neskôr už sovietske letectvo plošným

náletom bombardovalo mesto Prešov. Začiatkom roku 1944 korešpondent švajčiarskeho denníka Die Tat z Londýna zverejnil plány Dr. E. Beneša biologicky zredukovať Slovákov na jeden milión občanov. A už 11. januára ruskí partizáni začali vraždiť: v Kurimke (okr. Svidník) zavraždili dvoch slovenských žandárov na obchádzkovej službe. V Moskve 3. marca 1944 Fierlinger začal vyjednávať s vedením sovietskej armády o vojenskej pomoci pri plánovaní vojenských akcií na Slovensku. 23. marca Beneš z Londýna poveril náčelníka štábu Veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici, podplukovníka Jána Goliana, dočasným vedením vojenských príprav povstania v armáde na Slovensku. V ten istý deň ruskí partizáni pri Turčianskom Sv. Martine zavraždili ďalšieho slovenského žandára.

Takto sa už začali realizovať prvé kroky k tomu, čo sa potom udialo 29. augusta. 10. apríla 1944 ľudový komisár obrany ZSSR vydal rozkaz rozšíriť „československú armádu“ na sovietskom území z

brigád na „I. československý armádný zbor v ZSSR“. O týždeň neskôr Beneš vyzýval svojich ľudí na Slovensku, aby urýchlene zakladali národné výbory vzhľadom na to, že je blízky príchod „ruskej armády osloboditeľky“. Jeho dôverník J. Golian spolu v vedení „Slovenskej národnej rady“ 19. apríla založili „Vojenské ústredie SNR“. Medzitým ruskí vojenski agenti začali organizovať partizánske skupiny na východnom Slovensku. V máji už mali organizované partizánske skupiny: Nikolaj Polakov v Trebostovskej doline, Nikolaj A. Surkov pri Vrútkach, Ivan M. Vysokij v Kantorskej doline. K 1. máju 1944 totiž generalissimus J. V. Stalin vydal rozkaz pre Červenú armádu, ktorej nariadil: „Prenasledujúc nepriateľa, musíme vyslobodiť z nemeckého otroctva našich bratov Poliakov, Českoslovákov a iné spojené národa.“ Úlohou oslobodiť Československo poveril veliteľa 1. ukrajinského frontu maršala Koneva, veliteľa 2. ukrajinského frontu armádneho generála Malinovského a veliteľa 4. ukrajinského frontu armádneho generála Petrova. Z plnenia tohto rozkazu vyšli partizánske akcie zo septembra - októbra 1944 na Slovensku.

V Rovne-Svjatošine Ukrajinský štáb partizánskeho hnutia v špeciálnej škole pripravoval ďalších organizátorov. 10. júna 1944 britské vojenské lietadlo vysadilo Benešom vyslanú spravodajskú a spojovaciu skupinu. 16. júna prekvapil prvý letecký útok britských a amerických vojnových lietadiel proti Slovensku. Bol to mohutný vojenský útok 117 lietajúcich pevností a 33 stíhačiek armády USA proti hlavnému mestu Slovenskej republiky, ktorej armáda nikdy nikde nenapadla ani územie, ani vojenské jednotky týchto dvoch mocností. Po prvý raz tým Slováci zažili hrôzy svetovej vojny, od ktorých až dovtedy boli ušetrení. V troch vlnách zhodili na Bratislavu asi tisíc bômb, ktoré zavraždili zistených 770 a zranených 585 osôb. Materiálne škody sa odhadovali na 319 miliónov slovenských korún. Na druhý deň, 17. júna, Ukrajinský štáb partizánskeho hnutia dostal rozkaz vykonať všetky práce na organizovanie partizánskeho hnutia na Slovensku. Viditeľnými následkami týchto opatrení boli následne takmer každodenné vraždy slovenských aj lokálnych verejných činiteľov. Podľa hlásenia náčelníka Československej vojenskej misie v Moskve vysielali na Slovensko svojich vyškolených parašutistov: veliteľ frontu, veliteľstvo sovietskych armád, štáb partizánskeho hnutia, československá politická skupina (KSC) a NKVD. V tom istom mesiaci český komunistický predák Klement Gottwald získal aj od Politbyra ÚV Komunistickej strany boľševikov Ukrajiny prísľub vojenskej pomoci na rozvíjanie partizánskeho hnutia a partizánskeho boja na „území Československa“. Český komunista Rudolf Slánský

sa stal stálym zástupcom ÚV KSC pri Ukrajinskom partizánskom štábe. O niekoľko dní neskôr sa členovia ilegálnej SNR v Čremošnom rozhodli nadviazať spojenie s Červenou armádou a vyslať delegáciu do ZSSR. V júli 1944 Ukrajinský partizánsky štáb začal so systematickým vysadzovaním stoviek organizátorov partizánskych brigád na územie Slovenska. Tieto získavali aj slovenských vojakov a civilov, ktorí však zostávali pod prísny sovietskym velením. Keď Ukrajinský štáb partizánskeho hnutia mal vysadených na Slovensku 53 organizovaných skupín boľševických partizánov, tak 25. augusta 1944 maršal ZSSR a veliteľ 1. ukrajinského frontu Ivan Stepanovič Konev dostal rozkaz pokladať Slovensko za územie svojho operačného pásma a urýchlene pripraviť Karpatsko-dukliansku operáciu. Tak došlo k tragickej udalosti z 28. augusta, keď v Turčianskom Sv. Martine partizáni zadržali medzinárodný rýchlik, v ktorom sa z Rumunska vracala nemecká vojenská misia na čele s plukovníkom Walterom E. A. Ottom. Partizáni úlisne vylákali z vlaku všetkých 28 členov misie, včítane niekoľkých žien a detí, a na rozkaz sovietskeho veliteľa P. A. Velička ich všetkých vyvražďili. O počte členov misie sa udávajú rozličné čísla. Sám Veličko hlásil do Moskvy, že „bola likvidovaná nemecká vojenská misia v počte 32 ľudí“. (Pravda, 27.8.2005).

Takýto čin zrejme nemohol nevyvolať tvrdú reakciu Nemeckej ríše. Všeobecne sa vedelo, že Hitler podobné výčiny pravidelne pomstil hroznými represáliami, ako desaťnásobnou decimáciou obyvateľstva, alebo aj zrovnaním so zemou celej obce, v ktorej sa to udialo. Ale v ten istý deň partizánske skupiny na mnohých miestach začali s vyvražďovaním Slovákov, ktorí mali dajaké politické funkcie aj keď iba v lokálnom sektore. Tak v Lubochni partizáni prepadli dvadsaťčlennú strážnu jednotku nemeckých detských táborov a napriek tomu, že sa vojaci vzdali, všetkých ich na mieste vyvražďili. To prinútilo vládu Slovenskej republiky 29. augusta odsúhlasiť príchod nemeckých vojenských jednotiek na Slovensko. Tie otvorili tvrdú akciu „očisťovania Slovenska od partizánskych bánd“. Minister národnej obrany generál Ferdinand Čatloš vo večernom rozhlasovom prejave upozorňoval obyvateľstvo, že „Partizáni sú najväčší nepriatelia slobodného a pokojného Slovenska. Kto by s nimi držal, je zradcom svojho rodu i svojej otčiny a ničí všetko, čo je spojené so slovenskou slobodou.“ Na druhý deň, 30. augusta povstalci prenikli do Banskej Bystrice, pri čom zavraždili niekoľko Nemcov a dvoch ukrajinských utečencov. O 11. hodine podplukovník M. Vesel prečítal v banskobystrickom rozhlase Výzvu k slovenskému národnému povstaniu a k boju za obnovenie Československej republiky. Zdôraznil, že „výzva bola vydaná v zastúpení veliteľa slovenského vojska ako časti československej brannej moci“. Týmto bol celkom jasne hlavný cieľ povstania: Československá republika. Inými slovami: koniec slovenskej národnej štátnosti a návrat Slovenska pod vládu tento krát od Moskvy závislej boľševickej vlády v Prahe.

Z toho, čo sme tu povedali, celkom jasne vyplýva, že udalosť z 29. augusta 1944 bola iba malou epizódou v týchto komplexných súvislostiach faktov medzinárodnej politiky. Bolo to všetko rozhodnuté v Moskve a v Londýne na popud najväčšieho nepriateľa Slovákov Edvarda Beneša, a jeho hlavným cieľom bolo: obnoviť ten umelý zlepenec Československo, z ktorého sa Slováci v rokoch 1938 a 1939 odtrhli, a v ktorom následkom povstania museli trpieť celé nasledujúce polstoročie. Ťažko je povedať, čo na tom povstaní mohlo byť národné, alebo slovenské. Sotva by sa však v Európe našiel iný štát, ktorý by podobnú historickú udalosť oslavoval štátnym sviatkom.

MILAN S. ĐURICA

Mýtus a fakty

UKRAJINA: JEDEN ŠTÁT, DVA JAZYKY

Rieka Dneper rozdeľuje Ukrajinu na dve časti: na východe a juhu, v Charkove, Dnepropetrovsku, Donecku, na Kryme a v Odeze sa hovorí po rusky, je to územie s proruskou orientáciou. Na západe Ukrajiny (Lvov) sa hovorí po ukrajinsky a vládu tu protiruské a antisovietske tendencie. Jediným úradným jazykom je od roku 1991 ukrajinčina.

V roku 2012 bol po dlhých rozpravách prijatý zákon o národnostných menšinách, ktorý umožňuje používanie jazyka národnostnej menšiny v konkrétnej oblasti alebo konkrétnom meste, pokiaľ je menšina zastúpená minimálne 10%. Uvedený zákon sa pokúsila nová vláda vo februári 2014 zrušiť, avšak v dôsledku silných protestov národnostných menšín a Ruskej federácie od toho odstúpila.

Dňa 24. augusta 1991 vyhlásil Najvyšší soviety Ukrajinskej sovietskej socialistickej republiky štátnu nezávislosť. V roku 1994 sa vzdala Ukrajina vlastných atómových zbraní, načo sa vlády Ruska, USA a Veľkej Británie v Budapešťskom memorande zaviazali garantovať nezávislosť a územnú celistvosť Ukrajiny.

UKRAJINA AKO OBEŤ GLOBALIZÁCIE

Ukrajinská nomenklatura, t. j. elita sovietskej byrokracie na Ukrajine, sa chcela oslobodiť od politického vplyvu Moskvy a obrátila sa preto na Západ. V roku 1992 vstúpila Ukrajina do Medzinárodného menového fondu (MMF) a v roku 2008 do Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Podmienky vstupu boli liberalizácia cien a výmenného kurzu, otvorenie sa zahraničnému kapitálu, liberalizácia, privatizácia, deregulácia. Hospodárstvo krajiny sa sprivatizovalo za zlomok ceny. Z približne 500 000 podnikov bolo asi 50% zlikvidovaných, zvyšok nadobudol zahraničný kapitál alebo domáci oligarchovia. Novoutvorená oligarchia sa stala jedným z kľúčových politických faktorov a skutočným problémom Ukrajiny, pretože má rozhodujúci vplyv na médiá a politiku. Priepasť medzi oligarchiou a obyvateľstvom je jedna z najväčších v Európe.

Výsledok včlenenia krajiny do procesu globalizácie je katastrofálny: hrubý domáci produkt (HDP) klesol medzi rokmi 1991 a 2013 na 70%, výroba elektrickej energie sa zredukovala na 65%, výroba ocele klesla na 43% a počet vedeckých pracovníkov v priemyselnom výskume na 30%. Oficiálna priemerná mzda dosahuje podľa oficiálnych údajov 200 eur (v skutočnosti menej), najnižší dôchodok 160 eur (dnes je to už len 80 eur) za mesiac, 80% obyvateľstva žije pod hranicou chudoby. Celkový počet Ukrajincov sa zredukoval z 52 na 44 miliónov, po odpočte Ukrajincov, ktorí permanentne žijú mimo krajiny, je to len 38 miliónov. Zastalé technológie, zaostávanie za susednými štátmi, ktoré boli pôvodne na nižšej ekonomickej úrovni a vystačovali približne štvrtinu zárobkového činného obyvateľstva - to sú jasné príznaky všeobecného úpadku. Neoliberalný model, ktorý je aplikovaný na Ukrajinu, vytláča hospodárstvo na perifériu a tlačí krajinu do polokolonialného postavenia závislého na západe.

Vo svetovom rebríčku štátov podľa hospodárskeho vývoja bol zaznamenaný celkový prepád Ukrajiny. Podľa objemu HDP (podľa odhadov CIA) sa Ukrajina so 7400 dolárov vyprodukovaných na hlavu nachádza na 139. mieste. 141. miesto patrí Iraku. Pred Ukrajinou sú štáty ako: Bosna-Hercegovina, Albánsko, Namíbia, Alžírsko a El Salvador.

ORANŽOVÁ REVOLÚCIA V ROKU 2004

Tento vývoj vyvolal hlbokú a pochopiteľnú nespokojnosť obyvateľov, ktorá viedla v roku 2004 k „oranžovej revolúcii“. USA financovali cez mimovládne organizácie predovšetkým nadáciu „Vidrodzenia“ (Znovuzrodenie) patriacu Georgovi Sorosovi, masové nepokoje, ktoré boli uskutočnené podľa učebnice americkej politológa Geneho Sharpa: Od diktatúry k demokracii. Oranžová revolúcia sa stala novou metódou štátneho prevratu, uskutočňovaná pomocou „jem-

ného násillia“ ako aj mimovládok (NGO). Srbská agentúra „Otpor“ z Belohradu, ktorú vedie Srđža Popovič, zohrávala počas nepokojov významnú úlohu.

Rakúska štátna televízia ORF vysielala 1. mája 2011 v relácii „Svetový žurnál“ podrobnú reportáž o pozadí oranžovej revolúcie. V jednom z interview povedal člen ukrajinského hnutia „Pora“ Dmitro Potečin, že zmena, ktorá sa uskutočnila v Egypte, sa ľahko môže udiť aj v našom regióne: Myslím tým na Bielorusko alebo na nové hnutie na Ukrajine. A potom je na rade Rusko!“

Keď sa Viktor Juščenko stal prezidentom, vymenoval vo februári 2005 vládu s Júliou Timošenkovou na čele. Timošenková sa počas transformácie Ukrajiny stala jednou z najbohatších žien krajiny. V marci 2007 navštívila Washington, kde americkej vláde po-

PETER BACHMAIER

Stratégia napätia

Štátny prevrat v Kyjeve a hnutie odporu vo východnej Ukrajine

núkla kontrolu nad plynovodmi, ktoré vedú cez Ukrajinu.

OBKLÚČENIE RUSKA

Geopolitickým cieľom prevratu z roku 2004 bolo obmedzenie vplyvu Ruska ako aj priblíženie Ukrajiny smerom k NATO. Vo svojej najznámejšej knihe „Jediná veľmoc“ (v origináli „The Grand Chessboard“, 1997) píše Zbigniew Brzezinski: „Ukrajina je ťažiskovým bodom. Bez Ukrajiny Rusko nemôže byť euroázijskou veľmocou.“ Na Malte v decembri 1989 sa Michail Gorbačov „vzdal“ Východnej Európe, avšak len pod tou podmienkou, že sa NATO nebude rozširovať na východ. V roku 1990 vyhlásil americký minister zahraničia James Baker, že NATO nechce získať ani jeden cól východoeurópskej zeme.

V roku 2001 bol pod záštitou USA založený ekonomicko-politický spolok GUAM (Gruzínsko, Ukrajina, Azerbajdžan, Arménsko a Moldavsko), v roku 2004 vstúpili východoeurópske štáty, baltské štáty ako aj Rumunsko a Buharsko do NATO.

Od vyhlásenia nezávislosti budovala Ukrajina vzťahy s NATO, v roku 1994 vstúpila do Partnerstva za mier. V roku 1999 si NATO zriadilo v Kyjeve vlastný úrad. Od roku 1997 sa Ukrajina pravidelne zúčastňovala manévrov, ktoré NATO vykonávalo na Čiernom mori. Ukrajinské armádne jednotky boli nasadené v Kosove a Afganistane, kde operovali po boku poľských a litovských vojenských zložiek. Od roku 2007 sa Ukrajina zúčastňuje operácií NATO Active Endeavor, ktoré slúžia na kontrolu Stredozemného mora.

Oranžová revolúcia nedopadla podľa očakávaní a najmä bola veľkým sklamaním pre obyvateľstvo. Juščenko a Timošenková sa z rôznych záujmov pohnevali. Začiatkom roku 2010 bol za ukrajinského prezidenta zvolený Viktor Janukovič, ktorý predsedal Strane regiónov a požíval podporu východoukrajinskej oligarchie. Strana regiónov získala takisto väčšinu v parlamente. Janukovič však celkovú zosťalosť krajiny nevedel zvrátiť.

Po dlhoročných rokovaniach s EÚ 21. novembra 2013 ukrajinská vláda vyhlásila, že nepodpíše asociáciu dohodu. Bezprostredne nato sa v Kyjeve a iných západoukrajinských mestách začala vlna nepokojov, ktorá pripomínala oranžovú revolúciu. Odchod Ukrajiny z asociácie dohody znamenal tvrdý úder pre východoeurópske partnerstvá EÚ, ako aj pre NATO. Východné partnerstvo bolo na žiadosť Poľska a Švédska založené v roku 2009 a malo za úlohu približovať krajinu bývalého Sovietskeho zväzu ako Ukrajina, Bielorusko, Moldavsko, Gruzínsko, Arménsko a Azerbajdžan k štruktúram EÚ. Na samite EÚ vo Vlniuse podpísalo 29. novembra 2013 asociáciu dohodu len Gruzínsko a Moldavsko.

Svoje rozhodnutie, nevstupovať do

EÚ, odôvodnila ukrajinská vláda tým, že nechce poškodzovať národno-ekonomické záujmy. Po hospodárskej stránke požadovala EÚ ukončenie cenovej regulačnej politiky, rýchlu privatizáciu štátnych podnikov, redukciu dôchodkov a plátov štátnych úradníkov ako aj otvorenie sa zahraničnému kapitálu.

Európska únia nemôže ekonomicky z Ukrajiny príliš profitovať, keďže Ukrajina sa ukazuje byť záťažou. Takisto pre Ukrajinu by asociácia bola fatálna, preto rozhodnutie, nevstupovať do európskych štruktúr bolo pre obe strany prijateľnejšie. Na stretnutí Putina a Janukoviča 17. decembra 2013 v Moskve ktoré malo „strategický charakter“, boli dohodnuté cenové zľavy pri odbere plynu, ako aj kredit vo výške jednej miliardy dolárov. Rusko sa ponúko pripísať ukrajinskej vláde 15 miliárd dolárov vo forme cen-

ných papierov, ktoré by použilo z Fondu pre národný rozvoj. Takisto navrhlo znížiť cenu plynu o jednu tretinu.

VPLYV ZÁPADNÝCH MIMOVLÁDOK

Vláda USA od zvolenia Janukoviča, ktorý mal dobré vzťahy s Moskvou a bol proti vstupu do NATO, nebola s prezidentom spokojná a plánovala zmenu systému.

Nadácia „Vidrodzenie“ zorganizovala v roku 2011 stretnutie lídrov všetkých mimovládok pôsobiacich na Ukrajine, na ktorom bolo dohodnuté zdvojnásobenie rozpočtu NGO. Na Ukrajinu je v súčasnosti činných 2200 amerických a európskych NGO. Na ich čele je National Endowment for Democracy, ktorej zástupkyňa Nadja Diuk viedla v rokoch 2013 a 2014 opozičné aktivity v Kyjeve. Ich koordinácia sa uskutočňovala pomocou agentúry USAID, ktorá priamo podlieha americkému veľvyslanectvu. Kontakty s opozičnými stranami sa zaktivovali od roku 2012.

Veľkú úlohu zohralo Východoeurópske demokratické centrum so sídlom vo Varšave, financované nadáciou Charles Stewart Mott Stiftung a vedené Zbigniewom Brzezinskim. Pomocou NGO sa mení spoločenské vedomie, kultúra ako aj tradičné hodnoty.

Západné médiá ako Radio Liberty, Voice of America, BBC, Deutsche Welle od skončenia Studenej vojny až dodnes vysielajú po ukrajinsky a rusky. Mediálne koncerty ako Murdoch, Springer a Bertelsmann zakladajú na Ukrajine vlastné médiá, ktoré ovplyvňujú myseľné úzke kontakty na ukrajinské univerzity, financujú výskumné projekty a rozdáajú štipendiá študentom študujúcim na západe.

V roku 2006 bol na základe iniciatívy prezidenta Juščenka v Kyjeve založený „Arzenál umenia“, obrovský muzeálny a výstavný komplex, ktorý má Ukrajinu prezentovať ako súčasť európskej kultúry a podporovať šírenie súčasného západného umenia. V roku 2012 sa tu pod vedením Davida Elliotta konalo medzinárodné biennale moderného umenia, na ktorom sa zúčastnilo asi 100 umelcov z 30-tich štátov. Arzenál umenia má takisto podporovať šírenie ukrajinského súčasného umenia na západe. V apríli 2014 sa na základe sprostredkovania amerického manažera umenia ukrajinského pôvodu Konstantina Akinsha zorganizovala vo Viedenskom Künstlerhausi (Dom umelcov) výstava o revolučnom umení na Majdane. Tzv. revolučné umenie prapadánych demonštrantov (napr. plagáty) mohlo byť pomocou „umeleckých diel“ spropagované.

ŠTÁTNY PREVAT V KYJEVE BOL NAPLÁNOVANÝ

Nespokojnosť obyvateľov s mizernou hospodárskou situáciou a s všade

prítomnou korupciou je pochopiteľná. Protestné hnutie na Majdane sa vytvorilo z rôznych síl, medzi inými aj z anarchistov a ľavice. Hnacou silou však boli USA, ktoré riadili protesty proti nepodpisaniu asociácie dohody s EÚ po 21. novembri 2013.

Americké veľvyslanectvo v Kyjeve sa na túto úlohu pripravovalo mesiace dopredu výcvikom aktivistov ako aj konferenciou o informačných stratégiách a ovplyvňovaní politikov. Celý rad amerických a proamerických politikov navštívil Ukrajinu, aby vystúpili na Majdane: John McCain, Joseph Murphy, Victoria Nuland, ale aj Jaroslaw Kaczynski, Michail Saakašvili, Guido Westerwelle, Elmar Brok... Aj Poľsko podstatne prispelo k vládnemu prevratu. Podľa správy ľavicového poľského týždenníka Nie z 18. apríla 2014 bolo v septembri 2013 na účet poľského

ministerstva zahraničných vecí vycvičených 86 členov „pravého sektora“ v policajnom výcvikovom stredisku v blízkosti Varšavy.

Ukrajinský parlament vyhlásil 16. januára 2014 represívne zákony, ktorými mali byť protesty značne obmedzené. Krátko nato v noci z 19. na 20. januára došlo k násilným protestom opozície, ktorá postavila barikády na Gruševského ulici v centre mesta, obsadila ministerstvo spravodlivosti, úrad primátora a iné vládne budovy. Centrum Kyjeva bolo zničené. Extrémna, násilnícka skupina s názvom „pravý sektor“ sa postavila na čelo revolúcie. Kličko a vedúci parlamentnej opozície stratili nad udalosťami kontrolu.

V 11 z 24 oblastných správ prevzala moc prozápadná opozícia, zosadila guvernérovo, prestala uznávať kyjevskú vládu a vydala celý rad nariadení. Červeno-čierna zástava pravého sektora a zástava EÚ boli vyhlásené za oficiálne symboly, činnosť Strany regiónov bola vyhlásená za nepriateľskú. Americký minister zahraničných vecí Kerry vyhlásil na konferencii o bezpečnosti v Mnichove vo februári: „Boj o demokraciu nie je nikdy dôležitý ako na Ukrajine“.

Násillie eskalovalo paradoxne v tom momente, keď Janukovič bol ochotný ustúpiť takmer všetkým požiadavkám parlamentnej opozície. Skutočná eskalácia násillia bola vyvolaná profesionálnymi ostreľovačmi, ktorí strieľali do oboch táborov, aby vystupňovali nenávisť ľudí a schaotizovali situáciu. Podľa výpovede lekárkky Olgy Bogomoľcovej mali ako demonštranti, tak aj policajti tie isté zranenia.

Dňa 21. februára 2014 bola prostredníctvom misie EÚ pod vedením nemeckého, francúzskeho a poľského ministra zahraničných vecí ako aj vyslaného splnomocnenca ruskej vlády podpísaná dohoda, podľa ktorej mala byť obnovená ústava z roku 2004, mala sa vytvoriť nová vláda národnej jednoty, polícia a ozbrojení povstalcovia mali stiahnuť a mali byť vyhlásené predčasné voľby. Dohoda umožňovala všetkým zúčastneným stranám, aby si zachovali vlastnú tvár.

JACEŇUKOVA VLÁDA NEBOLA LEGITÍMNA

Dňa 22. februára, deň po podpísaní kompromisnej dohody Janukoviča a parlamentnej opozície, sa v Kyjeve uskutočnil vládny puč. „Pravý sektor“ obsadil parlament a prevzal kontrolu nad Kyjevom. Niekoľkí poslanci boli zbití, iných nevypustili do budovy parlamentu. Počas hlasovania bol prezident Janukovič zosadený, hoci podľa ústavy na to bola potrebná troj štvrtinová väčšina. Poslanec Turčinov bol vymenovaný za nového prezidenta, keďže počas hlasovania niektorí poslanci zahlasovali dvakrát. Poslanci „strany regiónov“, financovanej

oligarchami, presedlali a hlasovali za novú moc. Parlament takisto zvolil úradujúceho predsedu Strany vlast' Arsenija Jaceňuka za predsedu vlády, ktorý patril medzi kandidátov americkej vlády. Na internetovej stránke Jaceňukovej nadácie „Open Ukraine“ boli vymenovaní nasledujúci partneri: Scientology Church, The German Marshall Fund, Chatam House - Royal Institute of Foreign Affairs, Rockefellerova nadácia, Nadácia Konrada Adenauera, National Endowment for Democracy. Nová vláda nie je legitímna, pretože nebola zvolená vo všeobecných voľbách, ale dostala sa k moci manipuláciou. Stará vláda, ako aj vládni úradníci boli prepustení. Júlia Timošenková bola prepustená z väzenskej nemocnice, vystúpila na Majdane, kde ohlásila návrat do politiky.

Medzi novými guvernérmi sa nachádzajú známe tváre ukrajinskej politiky, tak napr. tretí najbohatší muž na Ukrajine Igor Kolomojský, nový guvernér Dnepropetrovska, spoluvlastník Prívátnej banky, najväčšej ukrajinskej banky. Kolomojský má dvojité, ukrajinsko-izraelské štátne občianstvo a je spojencom Júlie Timošenkovej. Nový guvernér Doneckého regiónu, Sergej Taruta, spravuje najväčší banický koncern a je spoločníkom bývalého prezidenta Juščenka.

Ukrajina sa dnes nachádza pred štátnym bankrotom, ktorému sa uskutočnením dohody s Ruskom z decembra 2013 mohol zabrániť. Situácia sa v súčasnosti sťažuje. Rusko opäť zaviedlo starý princíp, podľa ktorého musí Ukrajina platiť za plyn svetové ceny. MMF síce poskytol ukrajinskej vláde pôžičku vo výške 15 miliárd dolárov, avšak za známych podmienok: zníženie štátnych výdavkov, zastavenie subvencovania meny, otvorenie hraníc zahraničnému kapitálu a možnosť výpredaja poľnohospodárskej pôdy cudzím štátnym príslušníkom. EÚ ponúka tie isté podmienky ako MMF. Kredity EÚ zaplatia daňoví poplatníci. V prípade podpísania asociácie dohody bude musieť EÚ, tak ako v gréckom prípade poskytnúť „pomocné balíky“.

Už 27. marca odsúhlasila Verchovna rada štátny rozpočet diktovaný MMF, podľa ktorého sa životný štandard Ukrajincov masívne zníži. Výdavky sa majú zredukovať a dane zvýšiť. Cena plynu pre domácnosti sa zvýšila o 50%. Vláda vyhlásila, že hodlá ušetriť 1,2 miliardy dolárov tým, že zmrazí minimálnu mzdu a zníži subvencie a sociálne dávky. Masovo sa bude prepúšťať, medzi iným 80 000 policajtov, a to napriek pokračujúcim nepokojom.

POVSTANIE NA KRYME NA NA VÝCHODE UKRAJINY

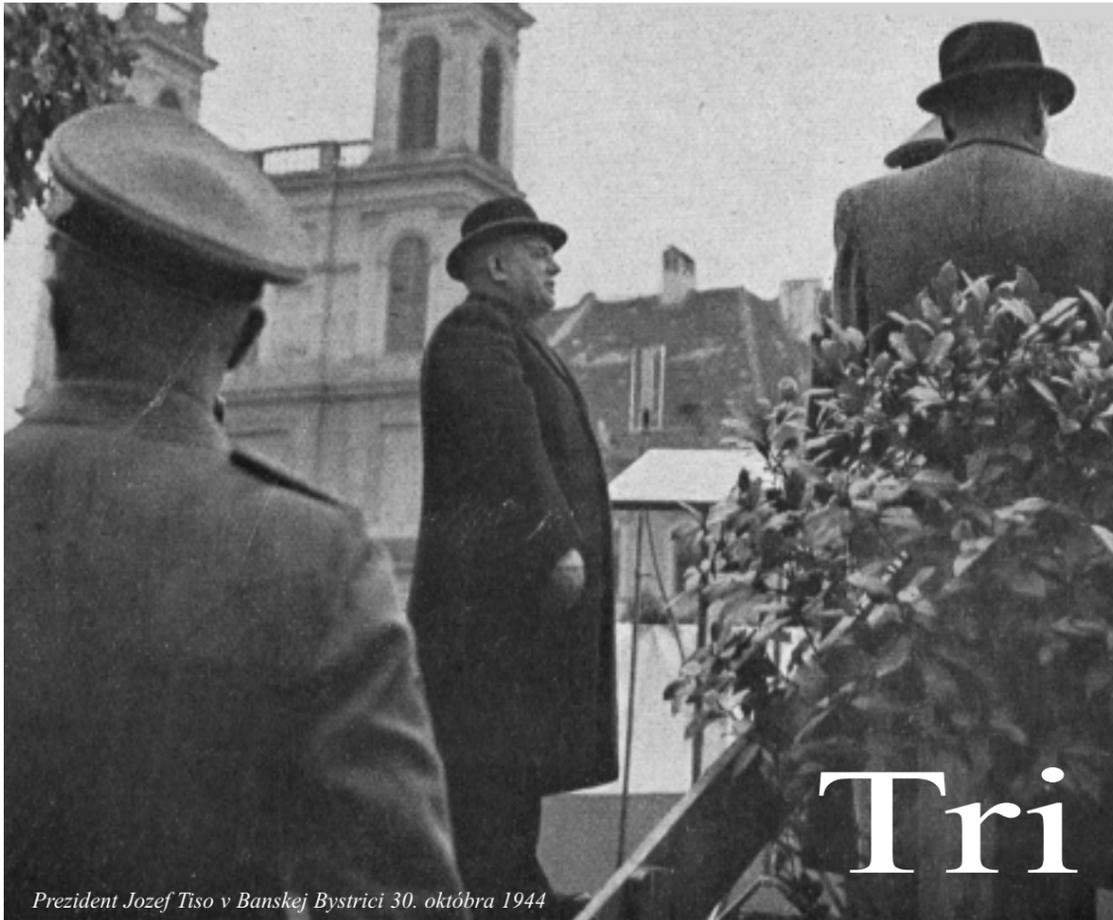
Rusko a Ukrajina podpísali 28. mája 1997 dohodu, ktorá garantovala 20-ročnú prítomnosť ruskej flotily na Kryme ako aj možnosť jej automatického predĺženia. Parlament autonómnej Krymskej republiky odsúhlasil pripojenie Krymu k Rusku, čo sa v referende z 16. marca 2014 potvrdilo. Charta OSN z roku 1948 priznáva národom právo na samourčenie. Preto sa odpojenie Krymu dá pokladať za legitímne, pretože väčšina obyvateľstva bola za znovuzjednotenie s Ruskom.

Povstanie na východnej Ukrajine pozostáva z ruskojazyčného obyvateľstva. Ruská vláda vyhlásila, že nechce anektovať oblasti na východnej Ukrajine, ale že podporuje federalizáciu nezávislej Ukrajiny. Počas rokovani v Ženeve 16. apríla 2014 súhlasila s odzbrojením separatistov, ale len pod podmienkou, že zbrane zloží aj „Pravý sektor“.

Povstanie na východe Ukrajiny, ktoré sa začalo po štátnom prevrate vo februári, nie je len dôsledkom kultúrnych rozdielov medzi východom a západom ako aj ignorovaním záujmov východu, ale súvisí aj so zhoršením ekonomickej situácie obyvateľstva, ktoré sa musí vyrovnávať s 50% znehodnotením meny. Ľudia sa bránia protiruským tendenciám ako aj prenikaniu USA. Skutočné upokojenie situácie môže nastať len za predpokladu, že USA, ktoré Jaceňukovu vládu podporujú, sa z regiónu siahnu.

Článok vyšiel v Zeit-Fragen,
č. 10, 6. máj 2014.

Článok bol mierne upravený

Prezident Jozef Tiso v Banskej Bystrici 30. októbra 1944

Tragédia rodiny Teplanovcov

Meno rodiny Teplanovej patrilo v našom meste, Považskej Bystrici, medzi najrozšírejšie mená, spolu s Rojkovcami, Lovíškovcami a pod. Je to stará bystrická rodina, ktorá už v roku 1767 bola od panovníka za svoje zásluhy povýšená do zemianskeho stavu. Podobne ako vo väčšine Európy v rokoch 1939 - 1945, aj v našom prvom Slovenskom boli prijaté tzv. židovské zákony a židom boli odoberané majetky. U nás táto štvorpercentná menšina vlastnila asi 40% národného majetku. Tieto majetky boli potom dávané do užívania osobám, ktoré o to prejavili záujem a u ktorých bol predpoklad, že ich budú spravovať tak, aby zabezpečili ich ďalšiu prosperitu. Takto arizoval aj pán Štefan Teplan obchod s drevom a uhlím na Rajcekej ulici v Považskej Bystrici po pánovi J. Wilhelmovi.

Ku koncu vojny a najmä s približovaním sa frontu si niektorí občania ukrývali základnú obživu a cennosti tak, aby ich mohli použiť aj po skončení vojny. Schovávali si ich jednak zakopáním na bezpečnom mieste, prípadne odvozom na odľahlé miesta či ukrytím u známych. Tak to urobil aj pán Štefan Teplan, keď odviezol výbavu svojej dcéry Žofie spolu s časťou základných potrieb (masť, múka, cukor a i.) ku známemu mlynárovi do Domaniže. Po vypuknutí povstania v auguste 1944 sa Domaniža dostala do povstaleckého územia, ktoré siahalo po bystrickú Bukovinu a Koci-fajovcov pod Prečínom. Domáca, pani Anna Teplanová, bojac sa straty najmä dcérinej výbavy uschovanej v Domaniži, prehovárala manžela, aby tieto veci išiel doviezť naspäť. Spočiatku požiadavkám manželky odolával. Nakoniec však privolil, a napriek nebezpečnosti cesty súhlasil. Ráno zapriahol pár koní do voza a vybral sa spolu so svojim paholkom Vančom na cestu do Domaniže. V Domaniži ich však čakalo prekvapenie, keď im oni známi oznámili, že ich uschované veci si už porozoberali partizáni. Najväčšie prekvapenie však bolo doma - vrátil sa totiž iba paholok s koňmi. Pána Teplana zadržali partizáni v Domaniži. Keďže sa nevrátil ani na

druhý deň, zronená matka zavolala telefonicky syna Imricha, vtedy poslucháča 5. ročníka bohosloveckej fakulty v Nitre a oznámila mu túto smutnú skutočnosť. Syn Imrich najbližším vlakom prišiel domov. Po bližšom oboznámení sa so skutočnosťou sa vybral otca do Domaniže hľadať. Po márnom pátraní sa však vrátil späť k nešťastnej rodine.

Zronená rodina prežívala doma krušné chvíle až do času, keď pani Teplanovej prišiel list, aby si syn Imrich prišiel po otca. Plný nádeje, ale aj neistoty, vybral sa syn za otcom druhýkrát. Na túto druhú cestu však šiel už v civilnom, nie v novickom habite. Z cesty sa však nevrátil už ani on.

Po zlikvidovaní povstania v októbri 1944 nemeckou armádou boli objavené masové hroby ľudí umučených partizánmi. Takto boli odkryté i hroby v Kuneráde, kde počas povstania bolo sídlo partizánskej skupiny. Jej príslušníkom bol aj J. Wilhelm z Považskej Bystrice, ktorý údajne Štefana Teplana chytil v Domaniži. V jednom hrobe, jame, spolu s istým mladíkom zo Žiliny, ležal aj pán Teplan. Nohy

mali vzájomne prepletené, čo by znamenalo, že zomreli spolu.

Po oznámení tejto tragédie rodine Teplanovej sa na miesto hrôzy vybrala sestra nebohého

Margita spolu s budúcim zaťom, aby vykonali obhliadku pri exhumácii a zariadili jeho prevoz domov a kresťanský pohreb v rodinnom hrobe na cintoríne Pod kalváriou.

Imricha chytili partizáni údajne v Gápli (dnes Čavoj) a podozrievali ho zo špiónstva. Musel si vykopáť jamu a ešte údajne žil, keď ho po zastrelení zakopávali na roli v Gápli.

Čerstvý hrob však neostal dlho osamotený. Po dvoch mesiacoch bolesťou zlomená manželka a matka pani Anna Teplanová po strate dvoch milovaných najbližších dňa 21. 1. 1945 zomrela. No ani dnes, po vyše polstoročí sa nevie, kde leží ich syn Imrich, poslucháč 5. ročníka bohoslovnia. Symbolická tabuľa na jeho hrobe uvádza, že zomrel v októbri 1944.

Takto v priebehu pol roka zomreli traja členovia teplanovskej rodiny. Pomník majú na starom cintoríne,

blízko hlavného križa. Údaje na ňom uvádzajú: Štefan Teplan, narodený 5. 5. 1899, zomrel 22. 9. 1944. Anna Teplanová, rod. Altani, narodená 22. 10. 1896, zomrela 21. 1. 1945. Imrich Teplan narodený 10. 8. 1921, zomrel v októbri 1944.

Aj toto je jedna zo skutočností „Slovenského národného povstania“.

Často sa pýtam, načo nám vlastne bolo, či nám okrem tragédií a trápenia čosi prinieslo.

Pýtam sa, ako môže byť takáto veľká rebélia vyhlasovaná za „národnú“, keď sa zo samostatnosti prihlásila znova do područia Čechov. Na dosiahnutie druhej Slovenskej republiky sme museli čakať dlhých 50 rokov.

Pokiaľ sa u nás nepovie úplná pravda o skutočnostiach, ktoré sa vtedy odohrali, prečo k nim došlo, kto ich vykonal a prečo zomreli mnohí nevinní ľudia, nemôžeme očakávať, že si ho budú ľudia s pietou pripomínať. Iba pravda môže ľuďom priniesť pokoj a nám Slovákom spresniť dejiny, ktoré ešte aj dnes mnohí prekrúcajú.

nicke pušky. Vtedy som ešte nevedel, že vypuklo akési „povstanie“. Rádio u nás nebolo, lebo sme nemali elektrinu. Naša dedina Selec pod Považským Inovcom je dookola obkľúčená horami a tu u nás aj cesta končí. Ako vtedy, tak aj dnes. Vtedajší „partizáni“ tu nemali žiaden vojenský cieľ. Živil sa rabovaním obchodov, niektorých domov a budov Lesnej správy. Neobišli ani faru. Vtedy bol u nás farárom d.p. Štefan Benko. On bol za prvej ČSR vojenským duchovným v hodnosti rotmajstra a mal svoju vojenskú uniformu. Partizánom „sadla“. Pokiaľ bolo pekné počasie, špacírovali sa po dedine alebo vylihovali po senníoch a lúkach.

Nemci prišli do našej obce prvýkrát 15. októbra 1944. Akcia sa im nepodarila a žiadneho partizána nechytli. Prišlo však prvé zatýkanie. Medzi prvými bol Ondrej Kabát (že má syna Ruda partizána), lesný správca Miroslav Macek (že s partizánmi spolupracuje a dáva seno pre ich kone) a Adam Puna, vládny komisár obec, vraj za ne-

Tri príbehy

FRANTIŠEK ŽOVINEC

Naša obec zaplatila za partizánov vysokú cenu

Do zbierky vojnových a povstaleckých príbehov by som chcel prispieť aj ja - kým ešte žijem. Mám totiž už 82 rokov. Celý svoj život som prežil v rodnej obci Selec pri Trenčíne. Ešte aj dnes sa snažím byť pre obec užitočný, najmä na kultúrom poli, kým mi stačia sily. Som aj predsedom miestneho odboru Matice slovenskej v obci.

Mal som 13 rokov, keď na začiatku septembra 1944 vojna prišla aj do našej podhorskej obce. Zrazu k nám začali prichádzať mladí ľudia, čo kdesi na povelách našli staré rakúske kvery z prvej svetovej vojny a poľov-

dôsledné plnenie svojich úradných povinností. Pre nedostatok dôkazov ich však prepustili.

Koncom mesiaca, 27. alebo 28. októbra, bola nemecká mínometná paľba z Chřibov nad dedinou.

Trafili hájovňu v Kondrúte, kde býval lesník. U nás však neboli žiadne vojenské sklady, dôležité objekty, ani železnica. Najbližšia železnica bola v Trenčíne 16 km. Ak by sa v našej „zastrenej“ obci nezdržovali partizáni, nemali by Nemci najmenší dôvod sa tu ukazovať.

Najhoršie však prišlo 30. novembra 1944. Bol to taký pochmúrny deň. Ľudia normálne vykonávali svoje každodenné práce. Po obede sa niektorí vybrali narúbať dreva alebo pripraviť krmivo pre dobytok, keď sa ozvali výstrely. Prichádzali od Kálnických hôr. Najprv ojedinele, potom hustejšie, takže bolo až nebezpečné zdržovať sa na dvore. Nakoniec sa výstrely z guľometov, samopalov a pušiek ozývali zo všetkých strán.

Nemci začali systematicky obkľučovať dedinu. Predné hliadky obsadili všetky prístupové cesty do obce. Po

Hromadné hroby v Sklabini

Nedaleko Turč. Sv. Martina je dedinka Sklabiňa. Tu od počiatku mali v rukách moc partizáni, ktorí tunajších ľudí a ľudí z okresu turčianskosvätomartinského bestialným spôsobom vraždili. V Sklabini bolo partizánske veliteľstvo a štátny súd. Kto sa dostal pred tento súd, ten viac nevidel svetlo sveta. Bol odviešaný a nad Sklabiňou medzi horami zavraždený. Takto mnoho statočných Slovákov prišlo o život. Po vŕtárení nemeckých vojakov do Sklabine podľa upozornenia tunajších obyvateľov odobrala sa nemecká komisia na miesto, kde partizáni vraždili nevinných ľudí. A tak z piatich jam tunajších obyvateľov vyhrabali 140 mŕtvol mužského pohlavia. Medzi mŕtvolami bola aj mŕtvola jedného dievčaťa. Mŕtvoly boli zväčša nahé a po celom tele mali stopy po týraní.

1. Miesto, kde partizáni zahrabali mŕtvoly.
2. Mŕtvola pri vyhrabaní z jamy.
3. Mŕtvoly mužov po identifikovaní.

palebnej príprave vtrhli do dediny esáči a vyhánali obyvateľov z domov. Nevynechali jediný dom. Išlo to tak rýchlo, že chlapi si ani nestihli vziať teplejšie oblečenie.

Neskôr vyhnali z domov aj ženy a deti a hnali ich na dvor Hornej školy. Nemecká hliadka tam priviedla raneného partizána. Tento sa o chvíľu pokúsil o útek, na čo ho Nemci zastrelili, pred očami vystrašených žien. Potom všetkých zadržaných vyše 120 mužov vo veku od 16 do 60 rokov vo štvorstupoch nocou hnali do Beckova, čo bolo skoro 20 km. (Mladších a starších prepustili). V Beckove, v Kolárovom dome (hostinci) už vyšetrovalo gestapo. Mali vypáliť aj dedinu, no keď sa to dozvedel Dr. Vršanský, ktorý bol predtým farárom u nás, šiel na nemecké veliteľstvo v Trenčíne, aby od toho upustili. Zaručil sa za Selčanov. Tak Nemci vypálili oba senníky po horských lúkach, kde sa zdržovali partizáni.

V tom Beckove držali a vyšetrovali našich ľudí až do nasledujúceho dňa poľudnia. Boli tam tiež zadržaní obyvateľia susedných obcí, Krivosúd-Bodovka a Kálnica. Keď vyšetrovanie uzavreli a nič nezistili, tak polovicu z tých skoro 130 ľudí odpočítali, 65 vyčlenili a v Novom Meste nad Váhom naložili do dobytčích vagónov a deportovali do Serede, do bývalého židovského tábora. O pár dní ich odtiaľ vzali a odviezli do koncentračných táborov Oranienburg a Sachsenhausen. V nemeckých táboroch vystúpili na Štedrý deň roku 1944. Boli to pre našich ľudí ozaj najsmutnejšie Vianoce v živote. 43 sa ich odtiaľ nevrátilo.

Medzi nimi bol aj môj otec.

Po vojne, keď začal vychádzať Hlas

ľudu, bol tam uverejnený zoznam mužov aj s fotografiami, ktorí sa nevrátili. Ak by ich ktosi spoznal, mal o nich dať vedieť. Žiaľ, žiaden sa už nevrátil.

Keď som pátral po podobných osudoch postihnutých obcí, prišiel som k poznatku, že pokiaľ ide o počet odvlečených osôb, zaplatila naša obec - ktorá v tom čase počítala 1240 obyvateľov - najvyššiu daň za „povstanie“, presnejšie za činnosť partizánov.

Ako jedna z mála slovenských obcí, sme mali v druhej svetovej vojne viac obetí na životoch, než v tej prvej. V prvej ich bolo - ako o tom svedčí pomník v obci - 29 padlých, ale v druhej až 43.

V roku 1964, pri príležitosti 20. výročia „SNP“, naša obec dostala Rad červenej hviezdy, Pamätnú medailu SNP a čestný titul „partizánska obec“. Nuž, akáže sme boli my „partizánska obec“. Naši obyvateľia boli všetko staťoční, tvrdo pracujúci, chudobní ľudia, katolíci. My sme práveže na partizánov kruto doplatili. Už dlho sa hovorí o tom, že historici by mali demytologizovať partizánsku legendu. Od tých, ktorí boli vychovaní v červenej totalite, sa to však už asi nedočkáme. Preto aspoň ja uvažujem nad tým. Načo nám vlastne povstanie bolo, keď povstali Slováci sami proti sebe. Pre Slovákov bolo šťastím, že v roku 1939 vznikol Slovenský štát. Inak by si nás rozkrájali susedia. Pamätám si, čo mi hovoril nebohý otec, ktorý zahynul v nemeckom koncentráku. Keď nastal Slovenský štát, poľnohospodárski robotníci museli mať dvakrát do týždňa mäso. Začali sa vyplácať prídavky na deti, čo dovtedy nebolo. Nedele a cirkevné sviatky sa nemuselo pracovať. Koruna

mala veľkú hodnotu. Za krátkych päť rokov sa všeličo vybudovalo - videli sme to aj v okresnom meste Trenčíne. Je pravda, že sa zbrojilo pre Nemcov. No ako to bolo za Sovietov? Vtedy sme museli zbrojiť ešte viac, a to bolo v čase mieru.

Odvážny farár

Obec Vyšná Slaná sa nachádza v hornej oblasti slovenského Gemera. Tento kraj je spätý s históriou Slovenska už stovky rokov. V trinástom storočí sa v tejto oblasti, pri rieke Slaná, odohrala jedna z najväčších a najkrvavejších bitiek v dejinách Uhorska. V tomto boji proti výraznej presile Tatárov síce uhorskí vojaci nevíťazili, nepochybne však preukázali hrdinstvo a oddanosť vlasti.

Neskôr, za čias slovenského národného obrodovania, z tejto oblasti vzišli desiatky národovcov a bojovníkov za práva Slovákov. Medzi najznámejších z nich patrí jazykovedec Pavol Jozef Šafárik či spisovateľ a kapitán slovenského dobrovoľníckeho oddielu Ján Francisci Rimavský.

Aj v novovekej histórii Slovenska sa Gemer stal významným centrom odboja. Už od r. 1942 sa v lesoch blízkej hory Radzim neďaleko Vyšnej Slanej ukrývali dedičania a utečenci z nemeckých koncentračných táborov, aby vytvorili partizánske skupiny. Na hrdinstvo tunajšieho obyvateľstva poukazujú aj pamätné tabule roztrúsené po námestiach dedín.

Väčšinu partizánov v tejto oblasti tvorili ľudia neskúsení v boji, ktorí by bez pomoci miestneho obyvateľstva neprežili.

Jedným z pomocníkov partizánov bol aj miestny evanjelický kňaz na dôchodku, Ján Harman.

Ján Harman pôsobil v čase Slovenského národného povstania ako tajomník revolučného národného výboru v obci Vyšná Slaná. Avšak národné cítenie a zmysel pre slobodu sa uňho prejavovali už v skorších rokoch života, najmä počas štúdií na teologickej fakulte v Bratislave, za čias Rakúsko - Uhorska, keď sa navzdory krutému národnostnému útlaku zúčastňoval tajných schôdzok klubu slovenských študentov v Bratislave. V čase druhej svetovej vojny, ktorému sa v našom príspevku budeme venovať, pomáhal partizánom nielen hmotnými darmi - jedlom, šatstvom a peniazmi - ale aj ako spoluoorganizátor slovenského národného povstania a pomoci partizánom v čase po povstaní. Ako uvádza pamätníčka Viera Ďurejová, dcéra Jána Harmana: „V tých časoch nebolo dňa, že by sa u nás partizáni neboli stavili.“ Zároveň však poukazuje na to, že v obci Vyšná Slaná snád ani nebolo možné nájsť rodinu, z ktorej by nepochádzal partizán alebo pomocník povstalcov.

Ján Harman by šiel bojovať tiež, keby mu to dovolil jeho zdravotný stav. Ale vzhľadom na svoje problémy vedel, že bude povstalcem užitočnejší ako tajomník revolučného národného výboru. Po potlačení povstania sa zvyšky partizánskych oddielov utiahli do hôr. Po príchode nemeckej armády do Vyšnej Slanej sa v dome Samuela Pačenovského, kde býval aj Ján Harman s manželkou Annou, dcérou Vierou, synom Ivanom, svokrom Samuelom a dvojicou služobníkov, ubytovali šiesti zákopníci a nemeckí velitelia si v zadnej izbe domu zriadili úrad. Napriek rizikám sa Harman rozhodol ukrývať Juraja Spišiaka, partizána, na ktorého bola vypísaná odmena 60 000 korún. Spišiaka skrýl na povale a von mohol ísť iba vtedy, keď Anna Harmanová zavolala na psa, čo bolo ich dohodovým znamením. V zadnej izbe domu raz dokonca vypočúvali Spišakovu sestru, ktorá, pre vlastné dobro, ani netušila, kde sa nachádza jej brat. Celý výsluch pritom Spišiak pozoroval z povaly cez úzku štrbinu medzi doskami.

O raneného Spišiaka sa starala najmä Anna Harmanová a Ján Gallo, vedúci hospodárstva rodiny Harmanových. Okrem Harmanovcov, Samuela Pačenovského a Galla nikto netušil, kde sa partizán ukrýva. Šesťdesiatšesť bolo preda len priveľkým lákadlom. Navyše obcou vládla atmosféra strachu.

V neďalekom Tisovci totiž popravili za pomoc partizánom osemdesiat tri osôb a v ešte bližšej obci Muráň zastrelili za pomoc partizánom každého desiateho muža nad šesťnásť rokov. Preto sa nemožno čudovať, že v takýchto podmienkach dochádzalo k zúfalým činom. O jednom takom vieme z rozprávania pamätníkov z Vyšnej Slanej. Týka sa manželov Pikovcov, ktorí ukrývali vlastného syna, hľadaného partizána. Vedeli, že keby ho Nemci našli, neušetrili by ani životy ich dvoch maloletých dcér. A tak okupantom prezradili, kde sa schováva.

Ján Harman však vytrvalo utišoval svoju manželku aj svokra. Pomoc Spišakovi považoval za svoju povinnosť. A pritom sám celé noci stríhol, či niektorého z vojakov nenapadne ísť na povalu.

Po štyroch mesiacoch sa Spišiak zotavil a opäť sa začal ukrývať na hore Radzim, kde sa zapojil do bojových akcií partizánskej skupiny „Za oslobodenie Slovanov“. V tom čase už vojská sovietskej armády prudko postupovali a Nemci pomýšľali na ústup. Skôr, ako odišli sa však chceli vyburit' na miestnom obyvateľstve. Začali plánovať ostrelovanie dedín. No napokon pôvodný plán zmenili.

Prispel k tomu aj príhovor Jána Harmana, ktorý si vďaka svojmu kňazskému povolaniu a znalosti nemeckého jazyka získal rešpekt na strane Nemcov. Vojaci sa následne rozhodli, že dedičanom odoberú dobytok. Ale aj tomu sa vďaka spoločnej snahe Jána Harmana a starostu obce a zároveň predsedu revolučného národného výboru Jána Tomášika podarilo zabrániť. Po poprave ilegálneho pracovníka Arpáda Kútha v neďalekej obci Čierna Lehota sa o svoje životy začali obávať najmä členovia komunistickej strany. Harman síce nebol komunista, ale, ako upozorňuje Viera Ďurejová: „Keď bolo treba pomôcť, neľahádelo sa na to, ku komu patríš“. A tak sa, pár týždňov po odchode partizána Spišiaka, Harman rozhodol ukrývať členov komunistickej strany z obce Vyšná Slaná s ich rodinami - dokopy desať osôb. Taký veľký počet ľudí sa už ale nemohol skrýť na povale. Komunistov teda odviezol do pivnice, kde v bezpečí prečkali, kým Nemci odtiahli.

Po vojne sa postavenie Jána Harmana výrazne zmenilo. Z váženého poradcu a pomocníka partizánov sa dokonca niektorí snažili vykresliť zbabelca. Vyčítali mu, že nebojoval v horách. Málokto prihladal na jeho chatrný zdravotný stav a na operáciu, ktorú podstúpil pred vojnou. Po vojne si aj s deťmi prenajal byt v Rožňave. A následne, ako uvádza vo svojej výpovedi partizán Juraj Spišiak: „...nemocný a vyčerpaný svojou činnosťou o záchranu ohrozených, zomrel ihneď po oslobodení v prvej polovici roku 1946“.

Smrťou Jána Harmana nastali pre jeho manželku Annu ťažké časy. Ostala so svojim starým otcom a dvoma deťmi. Príchod socializmu navyše výrazne zhoršil zdravotný stav jej otca Samuela Pačenovského. Muža, ktorý všetko, čo mal získal vlastnou prácou, keďže už ako štrnásťročný odišiel od svojej odvovelej matky, označila vládna moc za „kulaka“ a pripravili ho o všetko. Zlomený a okradnutý Samuel navzdory svojmu pevnému zdraviu umrel pár rokov po februárovom prevrate. Smrťou Samuela nastali osirelej vdove Anne ešte ťažšie časy. Dom bol, ako píše vo svojich pamätiach „na búračku“ a vdovský dôchodok taký malý, že sa z neho nedalo vyžiť. Predajom domu síce získala finančné prostriedky, ale potom, čo vyplatila svojich šiestich súrodencov, jej veľa neostalo. Súrodenci, a najmä sestra Božena, členka komunistickej strany Slovenska, ju presvedčali, nech vstúpi do strany. Vraj ako stranička sa bude mať lepšie, získa výhody. Anna odmietla. Oporhovala komunistickú stranou. Vedela, že bez jej príspevia by ešte mala otca. Napriek tomu sa pokúsila obrátiť na vládnu moc s prosbou o vydanie osvedčenia, že ona a jej manžel boli účastníkmi národného boja za oslobodenie. Vládna moc však odpovedala stále tými istými slovami: „Keď Váš manžel pre stranu nepracoval a ani stranikom nebol, nemôžeme žiadne potvrdenie vydať.“

Komunisti dokonca označili svedectvá partizánov, ktorým pomáhali, ako aj výpovede ľudí, ktorých ukrývali, za vykonštruované. Jedine svedectvo partizána Spišiaka malo akú - takú váhu, pretože bol významenaný za hrdinstvo. Avšak ani váha Spišakovho svedectva nebola príliš veľká, pretože ani Spišiak nebol členom komunistickej strany.

Po troch rokoch odmietania sa Harmanová obrátila na svoju sestru Boženu. Božena robila, čo bolo v jej silách, a napokon, v roku 1971 sa jej podarilo vybaviť osvedčenie o tom, že Anna Harmanová bola účastníčkou národného boja za oslobodenie.

Jej manželovi, ktorý pre národný boj proti fašizmu spravil ako tajomník revolučného národného výboru oveľa viac, zásluhy nikdy nepriznali.

PAVOL IČO

Koniec povstania

(Pokračovanie z 1. strany)

Takto sa totiž od roku 1867, čiže od tzv. rakúsko-uhorského vyrovnania trefne označovala bývalá Rakúsko-Uhorská monarchia.

Lenže tento obnovený a nezmenene mnohonárodný uhorský štát si Maďari pri tomto vyrovnávaní vierolomne začali prisvojovať len ako svoj vlastný, i keď v porovnaní s prevahou väčšiny iných národov v ňom tvorili iba menšinu! Preto sa na Slovensku označenie tohto rakúsko-uhorského vyrovnania začalo označovať len ako krajne nespravodlivé rakúsko-maďarské vyrovnanie, keďže chýbalo v ňom spravodlivé vyrovnanie sa i s ostatnými národmi obnoveného Uhorska, a to v náležitom, teda federatívnom usporiadaní.

Išlo vlastne vtedy o obnovu pôvodne nadnárodného uhorského štátu, ktorý zanikol v roku 1526 po jeho osmanskom rozvrátení tureckým sultánom Solimanom, a to i za pomoci francúzskeho „kresťanského“ kráľa Františka I., ba i za poľutovania hodného prispenia pápeža Klementa VII! Na nás kresťanov sa totiž často vzťahuje aj ono spomenuté mysterium ineptionis, keď sa dokážeme spoločiť i s tými, čo majú v pláne rozvrátiť kresťanstvo, a teda i proti tým, čo sa usilujú o jeho záchranu. - V tomto prípade to bol s Cirkvou úprimne cítiaci cisár Karol V., ale v tom len nedávnom, na Ukrajine, je to dnes už kresťansky zjavne konvertované politické vedenie Ruska, ako to avizovala aj známa fatimská predpoveď.

Preto výzva k modlitbe „za obrátenie Ruska“ ku ktorej pri nedávnom výročí „sviečkovej“ manifestácie na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave vyzval jeho síce kresťansky horlivý, ale mentálne dezorientovaný účastník. Lebo táto výzva skôr mala byť zameraná na predstaviteľov Západu ako súčasného novopohanského sveta, usilujúceho sa rozvrátiť tradičné európske kresťanské rodiny a manželstvá, s vysokým podozrením, že aj jeho predstavitelia mohli byť zaangažovaní v spomenutých kyjevských nepokojoch!

V intenciách maďarskej zahraničnej politiky, ktoré sme vyššie spomenuli, podarilo sa Maďarom podkupne získať horlivo povestného anglického lorda Rothermereho. No krutá prehra maďarizátorského spišského biskupa Dr. Alexandra Párvyho vo Vatikáne v spore s Andrejom Hlinkom inšpirovala maďarské revizionistické kruhy k tomu, aby si podobné služby okrem lorda Rothermereho zabezpečili ešte aj v Rímskej kúrii, a najmä v tzv. Rímskej róte, ktorá cirkevnoprávne riešila i Hlinkovu kauzu.

No dokumenty v tejto veci ešte nie sú celkom odtajnené, a preto sa nedá presne povedať, koho by i v spomenutej kúrii bolo možné označiť za takéhoto rímskeho „Rothermereho“. Možno však pomocne vyjsť z toho, ako sa v bule Dioecesium fines z 19. júla 1939 promptne, čiže vo vzťahu k Maďarom mimoriadne ústretovo potvrdzovali slovensko-maďarské hranice po Viedenskej arbitráži z 2. novembra 1938, značne okypťujúce územie Slovenska, kým tá predchádzajúca bula, potvrdzujúca hranice Slovenska po rozpade Rakúsko-Uhorska v roku 1919, uzrela svetlo sveta až 2.

septembra 1937, čiže po 18-tich rokoch neskôr!

No málo sa vie o tom, ako práve táto záležitosť veľmi rozladila pápeža Pia XII., takže sa potom táto druhá a tak žičlivo promptne vyhotovená hraničná bula ani nedostala do úradných aktov Apoštolskej stolice! Navyše, po smrti štátneho tajomníka Vatikánu Luigi Maglioneho (r. 1944), ktorý nevykazoval dobré vzťahy ani vo vzťahu k značne okypťenému Slovensku (v ktorom by bol najradšej uplatňoval len pôvodnú československú politiku!), pápež Pius XII už ani nemal odvahu vymenovať nového štátneho tajomníka a tento úrad si až do smrti podržal vo svojich rukách! Zdá sa, že neveril celkom už ani kardinálovi Giovanni Montinimu, neskoršiemu pápežovi Pavlovi VI., ktorý nastúpil do úradu po L. Maglionem, ale nie ako štátny sekretár Vatikánu, no iba ako jeho druhý tajomník. A len od roku 1952, keď pápež Pius XII. zrejme už pre svoju chorobu nevládol plne zastávať aj úlohu štátneho tajomníka, „v menej dôležitých cirkevných záležitostiach“ dal sa zastupovať tajomníkom Montinim.

Nuž či vari pri existencii takéhoto promaďarsky orientovaného zloženia členov štátneho sekretariátu Vatikánu mohli Maďarom (či už na Slovensku alebo i v samom Maďarsku), uniknúť aj také informácie, že o úrad v Rímskej róte sa už zaujímal i ThDr. Ján Ferenčík? Preto zamedzeniu jeho prípadnej „cesty do Ríma“ malo poslúžiť aj to účelové odňatie jeho hodnosti „monsignora“, lebo maďarské úrady ani prehrú bis-

kupa Párvyho vo Vatikáne nepripisovali svojej nacionalistickej pomýlenej politike, ale iba tomu, že členom Rímskej róty bol údajne i brat u nás známeho moravského Slováka Alojza Koliska, priateľa Andreja Hlinku. A keďže Dr. Ján Ferenčík vedel o pozadí takejto maďarskej aktivity pri odnímaní jeho spomenutého titulu, ťažkú hlavu si z toho nerobil. Len objednané rozvratné živly v Ružomberku sa snažili využiť, čo predajné sily v Ríme podnikali poza chrbát najvyššieho predstaviteľa Vatikánu! A Ján Ferenčík práve v neskoršom postoji pápeža Pia XII. k týmto záležitostiam videl dostatočné zadosťučinenie i v svojej maďarónsky vyvolanej kauze.

No rovnako málo známym spôsobom sa ešte v tejto kauze Ferenčíkovej tabule odrazilo aj to politicum bohemicum. V roku 1995 v čase nášho vedenia Katolíckych novín dostali sme do redakcie informáciu, ako sa Ústredný výbor Komunistickej strany v Prahe pripravoval na riešenie desaťročia pretrvávajúcej prekážky obsadenia miesta biskupa na Spiši, ale iba pre prípad, ak by už z medzinárodného hľadiska nebolo únosné túto vec naďalej blokovať. Pre takýto prípad Ústredný výbor KSČ mal už vyhladené osoby osvedčenej čechoslovakistickej orientácie zo spišského regiónu, ktorý politické zložky tradičnej a unitarizujúcej Prahy na takýto cieľ už dlhodobo pripravovali a podporovali prostredníctvom Agrárnej strany, vedenej proti politike Andreja

Hlinku. Preto úlohou takto dosadeného biskupa malo byť „potlačenie vojšťákovského ducha na Spišskej Kapitule a hlinkovského ducha v Ružomberku“.

No ÚV KSČ zhodne s českým národnopolitickým zmysľaním v Prahe sa tu nespoliehal iba na ním vyhladených biskupských elektro-rov, ale na tento cieľ bol do Ružomberka vyslaný aj osobitný politický referent, ktorý sa mal zamestnať v niektorom ružomerskom podniku a osobne dohliadať na plnenie pripraveného plánu vytýčeného spomenutým ÚV KSČ. Lenže politická situácia vo vzťahu k Andrejovi Hlinkovi v Ružomberku po roku 1989 už nebola ovládnuteľná touto pražskou stranickou inštitúciou, lebo NR SR sa o A. Hlinkovi vyslovila ako „o osobnosti zaslúžilej o slovenský národ“. Ba ani na Spiši vo vzťahu k blahej pamiatke biskupa Jána Vojšťáka záškodnícke plány tejto pražskej stranicej inštitúcie nevyšli. Preto onen pracovník z Prahy, ktorý mal takúto úlohu v svojej pôvodnej ideovej náplni vo vzťahu k Andrejovi Hlinkovi, bol nútený hľadať náhradnú pracovnú aktivitu. A tak za objekt svojej represívnej úlohy si napochytrá a bez znalosti náležitých súvislostí vyhladol pamätnú tabuľu Jána Ferenčíka, čiže osobnosti tiež s nezvratnými pozitívnymi referenciami pri zachraňovaní ľudí v Ružomberku, ktorí boli prenasledovaní nemeckými politickými a vojenskými predstaviteľmi po potlačení povstania. Preto keby Ján Ferenčík nebol býval kňazom, bol by aj on ako Nemcami zastrelený Ladislav Kniha, v tom čase najvyšší činiteľ administratívnej správy v Ružomberku, s ktorým ThDr. Ján Ferenčík ako ružomerský farár pri záchrane týchto ľudí spolupracoval, rovnako skončil v spoločnom hrobe s postrieľanými účastníkmi odboja, ktorých záchrana už nezávisela od neho, ale ktorý za život tých zachránených zaplatil vlastným!

No vrchol citovaného „tajomstva ohľúpenosti“ v tejto súvislosti potvrdila osoba, ktorá ďalší útok proti Jánovi Ferenčíkovi atavisticky uskutočnila azda ešte aj pod vplyvom onoho patologického fenoménu, ktorý sme vpredu apostrofovali ako politicum hungaricum.

Vyšli sme teda z konštatovania, koľko politického, hospodárskeho a morálneho nešťastia sa spôsobilo pri odvekom potlačaní pravdy a práva reprezentantmi inferna, najmä za pomoci ľudskej zaslepenosti a straty zmyslu pre pravdu a spravodlivosť, a to nielen v údele nášho slovenského spoločenského nešťastia, ale už aj v stále sa rozširujúcom a prehlbujúcom rozsahu celosvetového charakteru. Preto ani nie div, že táto zlovestná situácia mnohým ľuďom už tak veľmi pripomína závan spomenutej biblickej parúzie!

Lenže správu apoštola Pavla o existencii „tajomstva nepravosti“ nemožno pokladať za uzavretú, keďže za jej označením existuje aj významný doplnok, že „toto tajomstvo už pôsobí“. Vpredu sme síce pripomenuli obrovskú škálu pekelných variácií takéhoto pôsobenia, jednako nám ešte unikalo zistenie, na ktoré sme si spome-

nuli až v závere tejto štúdie.

V tejto súvislosti hodno totiž naše konštatovania ešte doplniť, že pred asi štyrmi rokmi na STV v jednom z vysielaní „Sfér dôverných“ z úst účastníka tejto známej relácie, lekára Petra Osuského (a jedného z kandidátov na úrad prezidenta Slovenskej republiky v tohtoročných voľbách), odznelo konštatovanie veľmi hlbokého postrehu, ako v minulom storočí prevládalo na jednej strane v Európe fašizmus (pri čom sa myslelo na nacizmus), a na druhej strane, a to v takmer časovej súslednosti a/tiež len tým istým Západom splodený komunizmus - ako teda krajne zločinné idey. No v súčasnosti terajšieho dvadsiateho prvého storočia a už tretieho tisícročia, podľa spomenutého účastníka tejto relácie obidve idey už dostatočne nahrádza priam pandemicky rozmáhajúci sa etický relativizmus, sľaby tajomstvo nepravosti „na entú“.

Termín „relativizmus“ tu však znie dosť abstraktne, preto mnohým aj nezrozumiteľne. Ale treba si uvedomiť, že s pojmom tohto termínu sme sa stretali ešte v laviciach základnej školy na hodinách zemepisú pri rozlišovaní veľkosti jednotlivých pohorí, a to v zmysle ich relatívnej alebo absolútnej výšky. A to platí aj v zmysle relatívnej alebo absolútnej pravdy, resp. pravdy len relatívne úplnej, pretože absolútnou pravdou je iba Boh.

Etický relativizmus je teda vedomé vydávanie iba čiastkovej pravdy za úplnú, a to najčastejšie s cieľom niekomu uškodiť, alebo do pozitívneho svetla postaviť seba aj napriek tomu, že zverejnením celej pravdy by si práve takýto človek zaslúžil odsúdenie. No týmto spôsobom odsúdenie padá práve na stránku nevinnú. Etický relativizmus je teda rafinované uplatňovanie nepravdy či polopravdy predstieraním právd úplných. Toto sa síce už dávno vo svete robilo, ale s mimoriadnou intenzitou sa to uplatňuje práve v našich časoch, keď sa na takúto činnosť môže využívať nebývalá hojnosť rozličných a často súkromne ovládnutých masmediálnych techník.

V súčasnosti možno takúto zvýšenú aktivitu etického relativizmu konštatovať aj v dôsledku vyvolaných nepokojov na nešťastnej Ukrajine, keď viacerí, ba i sám autor tejto štúdie podľa rozhorčenia, aký zákonite vyvolala kritika predsedu terajšej vlády v Kyjeve na adresu Ruska za to, že od ekonomicky kolabujúcej Ukrajiny požaduje oveľa vyššie platby za dodávky plynu než od iných, a solventnejších odberateľov. Ale neskôr sme sa dozvedeli, že vo zvýšenom poplatku za dodávky plynu je vlastne aj splátka predsedom ukrajinskej vlády zmlčaného dlhu, a to vo výške niekoľkých miliárd dolárov!

Majme sa teda na pozore, aby sa takáto moderná etická pliaga nezaťahovala i v našom slovenskom prostredí.

K 120. výročiu Katolíckeho kruhu v Ružomberku

JUR CHOVAN REHÁK

Jur Chovan Rehák

Keby voľby mohli niečo zmeniť, už dávno ich zakážu! Tak takýto výstižný citát dokonale korešponduje s celou líniou knihy od známeho slovenského novinára, publicistu, spisovateľa a v demokratickom režime málo vídaného disidenta s vlastným názorovým pohľadom Dr. Ľubomíra Hud'á.

Opakovanie je matkou múdrosti. V prípade druhého vydania tejto pozoruhodnej knihy to platí dvojnásobne. Kniha vyšla prvýkrát vo vydavateľstve Ezen v roku 2013, avšak slová, ktorými sa nám autor prihovára, sú viac než aktuálne aj dnes. Ako nám názov samotnej knihy napovedá, čitateľovi pripomína a hlavne osvetľuje obdobie Víťazného novembra, ako autor trefne vystihol a pomenoval novembrové udalosti z roku 1989. Venuje sa opisom udalostí a rovnako aj osôb, ktoré boli v pozadí, a obrazne povedané, poľahovali nitky udalostí, na ktorých boli zavesené dobre financované a vopred pripravené bábk v čele Víťazného novembra. To, že sa nám, naivným masám, veriacim v lepšiu budúcnosť už vtedy a tam na námestiach na plné ústa klamalo, iba vystihuje samotnú podstatu toho, čo nasledovalo a trvá dodnes. Červená sa zmenila na modrú. Prezliekli sa tisíce kabátov a kostýmov. Strhli sa masky z tváří, niektoré tváre si natiahli masky nové. Áno, prišla možnosť slobodne sa rozhodnúť vo voľbách, avšak to by na čele každej strany nesmeli byť vopred pripravené figúrky západných mocností. Len my sme si naivne mysleli, že toto je sloboda. Až do chvíle, kedy nám začali diktovať politickú a spoločenskú líniu smerovania. Žiaľ, aj dnes sa však nájdú smutné postavičky, ktoré ešte veria v ideály slobody a demokracie. Väčšina z nich je však veľmi dobre zaplatená dolármi z rôznych fondov a nadácií. Ďakujeme Bohu za takých, akým je aj autor tejto knihy, aby otvárali oči všetkým, ktorí si oči chcú otvoriť. Nechajme však prehovoriť samotného autora: „Dedičstvo zamatovej tyranie sa za takmer štvrtstoročie nezmenilo. Kritici komunistického režimu poukazovali na pasivitu a strach socialistických občanov. Pred režimom, ktorý výmenou za sociálne istoty očakával poslušnosť, unikali na chaty, k svojim koničkom a k existujúcim formám zábavy - od športu, cez estrády a zábavy po diskotéky. A čo v dnešnej zamatovej dobe? Akú podobu má strach? Existenčnú i názorovú. Zamestnávateľ si z nás robí rohožku. Vydiere nás hrozba, že na ulici čakajú ďalší uchádzači o našu pozíciu. Bojíme sa o strechu nad hlavou pre hypotéky a úvery, pretože naša rodina môže skončiť na ulici, keď príde o prácu a nebudeme ich môcť splácať. Priamym dôsledkom toho je absolútna poslušnosť zamestnávateľovi, pretože väčšmi než v minulosti rozhoduje o našom životnom osude. Neodvážime sa povedať nahlas politicky nekorektné názory, akými sú kritika násilníckych a agresívnych etník, odlišný pohľad na minulosť - najmä pokiaľ ide o druhú svetovú vojnu, súčasnú politiku Veľkého brata v Bielom dome za veľkou mláku, odmietanie ekonomických princípov nekonečného rastu, zisku a prosperity, spochybňovanie daňovej politiky či liberálnych koncepcií spoločenského vývoja. Byť out je horšie než nebyť členom strany v komunistickom režime. Ale pozor, môžeme slobodne revoltovať za drogy či sexuálne experimenty, smelo môžeme byť proti tým, ktorí spochybňujú bezzáradnosť, duchovnú úbohosť a účelové manipulovanie súčasného systému,

Ľubomír Hud'á: Zamatovo nežná tyrania

ktorý nemá vízie, koncepciu, ciele a ideály. Celá jeho podstata spočíva nie na zmysluplnom bytí, ale vo vlastnení, ovládaní, úspešnom vybabraní so všetkým a s každým, z koho možno niečo získať vo svoj prospech, bez ohľadu na ďalší vývoj.“ Touto krátkou ukážkou chcem naznačiť, ktorým smerom sa autor vydáva na cestu vysvetlenia nepochybniteľných faktov, ktoré sú v našej spoločnosti či si to chceme priznať alebo nie, aplikované už takmer neuveriteľne štvrtstoročie. Za celých 25 rokov sa v našej spoločnosti mnohé zmenilo, avšak pravda je taká, že jedna totalita bola úspešne nahradená druhou totalitou. Vycvičení lokaji druhej, novodobej demokratickej totality nám rovno pred očami kompletne rozpredali a rozkradli všetok štátny majetok zahraničným, presnejšie západným firmám s ekonomicko-veľmocenskými záujmami. A s neodôvodneným tvrdením, že štát je najhorší vlastník. Samozrejme, zlý vlastník je možný iba z toho dôvodu, že do štátnych firiem si títo lokaji západu dosadzovali svojich päťlízáčskych nochsledov bez akéhokoľvek záujmu rozvíjať vlastný štát! Totálne ožobracenie národa je výsledkom tejto politiky. Potravinová, energetická a bezpečnostná sebestačnosť sú minulosťou. Dnes nám chcú pred očami ukradnúť aj vodu. Dokedy sa budeme iba nečinne pozerat? Autor v knižke otvorene pomenováva osoby, ktoré stoja za pohybom svetových dejín. Osoby, ktoré vytvárajú dejiny a svetový poriadok tak, aby z toho mohli vyťažiť pre seba a svoje potomstvo čo najviac. Rockefellerovci, Rothschildovci,

H. Kissinger, Max Warburg, J. Morgan, bankári Kuhn a Loebe, Lev Trockij, Z. Brzezinski, A. Weinstein, G. Soros, nám známy F. Gál či P.

Demeš a mnoho, mnoho iných. Čo a koho sa tu autor neodvážil pomenovať pravým menom, urobil tak brilantným spôsobom vo svojej najnovšej knižke Presstitúti verzus konšpirátori. Za nevšednú odvahu pomenovať veci pravdivo a otvorene, považujem autora za novodobého disidenta a personu non grata dnešnej, vraj slobodnej doby. Rád si však stúpne po jeho boku. Zdieľame totiž rovnaké presvedčenie o pozadí Svetového poriadku, Víťazného novembra či nevidanej cenzúry všetkého, čo len trochu zaväňajúceho kritikou demokratickej totality.

Dovolím si tvrdiť, že autor vo svojich politických analýzach predstihol dobu, keď čitateľovi predkladá pohľad aj na dnešnú situáciu na Ukrajine. Víťazný november v Česko-Slovensku podľa neho splnil úlohu inšpirácie na ovládnutie Ukrajiny takzvanými demokratickými silami. Potvrdil mu to aj slová P. Demeša, riaditeľa German Marshall Found of the United States pre strednú a východnú Európu počas Oranžovej revolúcie pred 10 rokmi v roku 2004! : „To, k čomu dochádza, nie je o tom, či Ukrajina pripadne Rusku, alebo Západu. To je zjednodušený pohľad. Je to zápas o obyčajnú ľudskú dôstojnosť, a nie o proruskú alebo prozápadnú orientáciu. Ľudia sa cítia hrubým spôsobom oklamani. Ukrajinci dozreli, už to nie je ľudské stádo, ktoré chce byť niekým manipulované. Je to veľký ľudský vzdor.“ Všetci dnes vidíme, ako tento vzdor vyzerá a kam tento ľudský vzdor smeruje. Ľubomír Hud'á v knižke odhaľuje pozadia aj iných kvetnatých a farebných revolúcií. Je iba na samotnom čitateľovi, aby si spravil vlastný plastický obraz o opisovaných manipuláciách dejín a osudov celých štátov a národov.

MIROSLAV ŠUŇAL

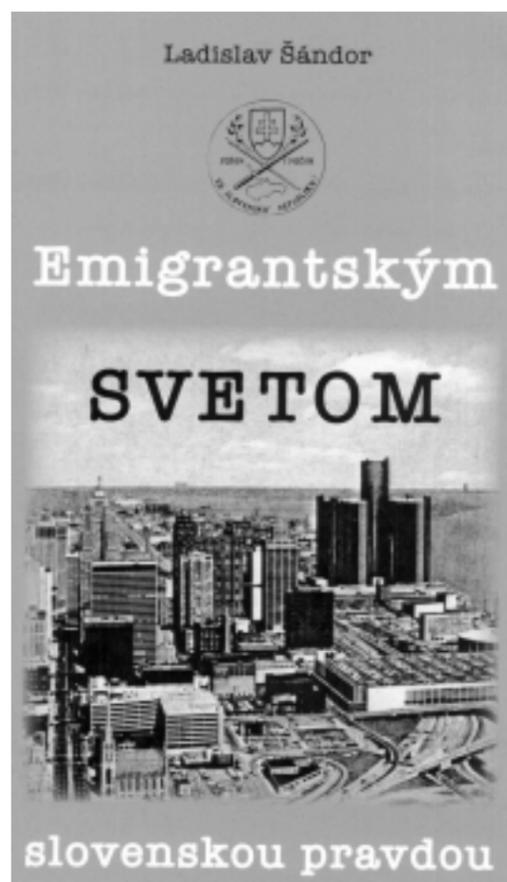
Do zbierky spomienok slovenských emigrantov pribudla tento rok nová publikácia Ľubomíra Hud'á pod názvom Emigrantským svetom - slovenskou pravdou.

Ľ. Šándor (1932) zažil prvú SR ako mladý chlapec. Jeho otec, ktorý bol riaditeľom jedného zo žilinských podnikov, sa v roku 1945 rozhodol pre emigráciu. Po trojročnom pobyte v Rakúsku sa rodina usadila vo Venezuele, kde musela, v nesmierne tvrdých podmienkach, začať nový život. Mladý Ľubomír patril v tejto latinskoamerickej krajine medzi najaktívnejších budovateľov slovenského spolkoého života. Stál ako pri založení Združenia Slovákov vo Venezuele, tak aj pri vydávaní časopisu Slovenská ozvena z Venezuely. V roku 1955 sa rodina presťahovala do USA, kde sa rovnako aktívne angažoval v krajan-skou živote.

Kniha obsahuje nielen množstvo detailov z autorovho osobného a rodinného života a vlasteneckej činnosti, ale aj z vojenskej služby v americkom námorníctve. Je tiež svedectvom o nekompromisnom zápase zahraničných Slovákov o štátnu samostatnosť, čo súčasná SR, žiaľ, nedoceňuje.

Kniha má formát B5; obsahuje 73 strán autorského textu a vyše 200 strán rôznych príloh, článkov či dokumentov.

Predáva sa po 10 eur plus poštovné a možno si ju objednať na tel. č. 0908 819 707, mailom historicke.rozhlady@gmail.com alebo osobne zakúpiť v knižkupectve Svojeť na Grösslingovej 18 (Liga Pasáž) v Bratislave.

Pozoruhodný obraz

Obraz Smrť Atilu,
namalovaný v Ríme roku 1884 Ferencom Paczkom

Ak sa ocitnete v malebnom prostredí Krásnohorského Podhradia, určite neoľutujete, ak navštívite aj Andrášiovskú obrazáreň pod hradom Krásna Hôrka. Nájdete tu povestami opradený, a pritom takmer zabudnutý obraz „Smrť Atilu“ znázorňujúci záhadu ohľadom smrti najvýznamnejšieho vodcu, dobyvateľa a zjednotiteľa Hunov.

Obraz už na prvý pohľad vzbudzuje úctu svojimi rozmermi 280 x 336 cm, v druhom rade zaujme svojou farebnosťou ako aj autorovým zmyslom pre detail, ktorý vidno napríklad v maľbe tiel, záhybov šiat či skrčenej krvavočervenej drapérie nad Atilovým lôžkom. Obdivovateľ tohto obrazu sa taktiež môže pokochať nevsednou krásou takmer nahého, ženského tela Atilovej manželky - Ildikó, ktorej vystretá ruka zakrýva takmer celú tvár.

Hoci jestvuje viacero verzií o Atilovej smrti, Paczka dokázal túto skutočnosť znázorniť v rámci tohto, jediného obrazu.

Atila sa podľa jednej z verzií zadusil vlastnou krvou potom, čo mu v ústnej dutine prasklo niekoľko cievk, podľa druhej zomrel rukou svojej manželky a to priamo vo svadobnú noc. Ildikó ho vraj zavraždila takým spôsobom, že mu prerazila ústne zľazy, keď spal a následne sa Atila zadusil vlastnou krvou. Motív tohto Ildikiného jednanie vidia historici v tom, že bola germánskou kresťankou (vlastným menom Hildegarden, pomaďarčene Ildikó) a Atila, ktorý bojoval s kresťanmi, pravdepodobne vyvraždil jej rodinu. Paczka dokázal obidve verzie zachytiť takým spôsobom, že pri pohľade sprava sa zdá, akoby Ildikó držala pri vlasoch ostrie, no keď sa na obraz pozriete zľava, máte pocit, že si len pravou rukou drží čelenku.

Aj jej postoj je záhadný. Pravú ruku drží pri hlave a ľavú, so skrčenými prstami, vystiera k nebu, pričom si ňou pokrýva tvár. Môžeme sa len domnievať, či ide o pózu ľútosti nad stratou manžela alebo o zhrzenie nad vlastným krutým, hoci spravodlivým činom.

Pravá časť pozadia obrazu je zahalená v šere, z ktorého presvitajú len obrysy nábytku, čo pridáva jeho záhadnej atmosfére.

Obraz kúpil koncom devätnásteho storočia gróf Dionýz Andráši. Keď s ním prišiel do rodného Krásnohorského panstva, dielo vyvolalo značné pohoršenie.

Otec mu prikázal, aby sa maľby zbavil, pretože je na nej zobrazená nahá žena, čo bolo v tých časoch z mravného hľadiska nepripustné. Navyše, na krásu nahého Ildikó údajne žiarlila aj Dionýzova manželka - Františka Hablawtzová.

Dionýz teda maľbu venoval mestu Rožňava, ibaže mesto mu dielo vrátilo, lebo obraz nemali kam umiestniť. Dionýz napokon maľbu inštaloval do svojej galérie v Krásnohorskom podhradí.

Obraz Atilova smrť sa však s príchodom socializmu ocitol v žalostnej pozícii.

Ostal síce v Andrášiovskej galérii, lenže tá bola po tom, čo musela byť zrekonštruovaná po deštruktívnej akcii Červenej armády, využívaná na bytové účely, neskôr ako sklad hnojiva a napokon sa dostala do rúk bezohľadnej mládeže, ktorá s obľubou hádzala do obrazov biliardové gule.

V súčasnosti, po rozsiahlej rekonštrukcii diela, už ostrie pri Ildikinej čelenke tak jasne nevidno. Je potrebné hľadieť dlho a pozorne, aby ste videli aspoň jeho obrys.

Z diela však dodnes vyžaruje odkaz, ktorý nepochybne mátal aj komunistických pohľadárov - totiž, že krutosť a násilie sa napokon vždy obrátia voči ich stvoriteľom.

Povstanie z roku 1944 patrí medzi tie historické udalosti, ktoré si ponovembrový režim a jeho mocipáni bez väčšieho zaváhania prevzali z predchádzajúceho komunistického systému. Zmenili akurát ťažiskovú politickú silu - vedúcu úlohu miesto komunistov prebrali demokrati. Pokračovala v tom aj samostatná Slovenská republika. Po roku 1993 - paradoxne - vyzdvihovala namiesto slovenských národovcov a bojovníkov za štátnu samostatnosť kovaných čechoslovákov a stúpenčov štátu, ktorý už dohral svoju dejinnú rolu.

Popredné miesto v panteóne takýchto figúr zaujímajú bratia-vojaci Veselovci: Mirko (1903 - 1976), Milan (1903 - 1984) a Miloš (1909 - 1989). Mirko a Milan boli hlavnými strojmi prevratu v budove Veliteľstva pozemného vojska v Banskej Bystrici dňa 29. augusta 1944. Len vďaka nim mohol pplk. Golian začať s realizáciou konšpiračného prevratového plánu spočívajúceho vo vystúpení armády proti Nemecku a za obnovenie ČSR. Akcie, ktorá, ako sa skoro ukázalo, bola odsúdená na neúspech, kruto porazená a mala fatálny dopad na životy slovenského obyvateľstva. Akými dozvukom bansko-bystrického prevratu z 29. augusta bola posiaľ plne neobjasnená vražda šiestich dôstojníkov verných prísaha Slovenskej republiky, na čele s plk. Kanákom a Zverinom, ktorí boli na príkaz povstaleckých špičiek najprv uväznení a potom v októbri 1944 pri Ľubietovej bez súdu postrieľaní.

Mladší brat Miloš bol zas veliteľom posádky v Ružomberku, kde sa lokálny politicko-vojenský prevrat uskutočnil už 27. augusta 1944. Ako najvyšší vojenský veliteľ nesie Miloš Vesel zodpovednosť nielen za obranu mesta, ale nepriamo aj za masové vraždenie Nemcov - či už miestnych obyvateľov alebo vojenských cestujúcich - ku ktorému došlo koncom augusta 1944 v okolí mesta.

Namiesto neustranného zhodnotenia zmyslu povstania, jeho kladov a negatív, došlo po roku 1945, v duchu hesla „víťaz má pravdu“, k jeho glorifikácii bez ohľadu na skutočné zásluhy osôb, ba k popieraniu a zahľadzovaniu stôp po vykonaných zločinoch. Bohužiaľ, ani po roku 1990 nebola pravda plne objasnená, skôr naopak. Niektorí boli neúmerne preceňovaní, iní podceňovaní a zabudnutí. Veselovci znova patrili k tým, ktorých činnosť bola heroizovaná, k čomu dopomohli aj ich komunistické perzekúcie po roku 1948 (najmä u Milana). Vyzdvihovanie zo strany štátu sa odrazilo aj na ich hodnostiach. Prvý z bratov, Mirko, získal generálsku hodnosť ešte po vojne, roku 1947. Milan a Miloš do toho istého roku siahli „iba“ na hodnosť plukovníka. Do generálskej hodnosti boli obaja povýšení až in memoriam, Miloš v roku 1991 a Milan v roku 1994, prezidentom SR.

O Veselovcoch sa hodne hovorilo aj v odmäku konca 60. rokov, keď sa hľadal nový, pravdivější výklad povstania, keď sa zápasilo o rehabilitácie - vojenské, osobné, stranícke - ale keď mnohým šlo o slávu a spoločensko-materiálne výhody.

Nazdávame sa preto, že na ceste hľadania pravdy o československom odboji na Slovensku, ale tu najmä o role jedného z bratov Veselovcov, Miloša, bude užitočné svedectvo bývalého hlavného veliteľa slovenskej armády a ministra národnej obrany gen. Ferdinanda Čatloša (1895 - 1972). V 50. a 60. rokoch bol Čatloš síce profesijne i spoločensky úplne odstavený, no o to aktívnejšie sledoval, kritizo-

val, glosoval a pripomienkoval výstupy súvisiace so SR a SNP (knihy, články, filmy a i.). Týmto spôsobom koncipoval asi v roku 1969 aj širší memoárový dokument pod názvom „Dokument o vzniku SNP“. Nebol určený na publikovanie; v tej dobe to koniec-koncov ani nebolo možné. To čiastočne vysvetľuje jeho nie celkom konzistentnú a uhladenú štruktúru s opakovaním informácií. Napriek tomu sa nazdávame, že jeho publikovanie bude užitočným práve dnes, keď po rokoch znova zažívame totálnu heroizáciu aj problematických predstaviteľov čl. odboja a naopak úplnú demonizáciu prvej slovenskej štátnosti a jej protagonistov.

Dokument sa pod označením 129 G4 nachádza vo fonde F. Čatloša v Archíve literatúry a umenia SNK v Martine. Pre potreby publikovania bol redakčne skrátený a doplnený o medzitolky.

Konjunkturálni ľudia, čo dosiahli v spoločenskom postavení pozoruhodný stupeň, si často namýšľajú, že to bolo výsledkom ich zásluh na akomkoľvek poli. Dačo však museli vykonať, čoho sa príležitostne chytili a to potom aj vyzdvihujú, ak odbočia od sebakritického posudzovania svojich vecí. Tu je otázkou, či ich činnosť bola systematickým dobrom a oslom pre dajakú vec, a či to bolo vzplanutie po predbežných zaháľkách resp. pohodlných márniciach času v živote. Z troch stanovísk možno dnes posudzovať bratov z trojice dôstojníckej v rodine Veselových, a to dvojčiat Mirka a Milana a ich mladšieho brata Miloša, vo vzťahu k slovenskému ľudu. Tie tri stanoviská sú teda: dialektika marx-leninská, nacionalizmus čechoslovakistický a pod novým hanlivým názvom dnes jestvujúci klérofašizmus slovenský. Aké vyznamenania majú a za čo bratia odprešlávaných Veselovcov? Skvie sa menovite hviezda päťcípová. Kto takto označil nositeľa za hodného ju nosiť? Ako vieme, slovenská zdedená príťažlivosť nevystihuje celkom túto oprávnenosť.

Pri vážnom skúmaní problému tohto druhu by sme mali mať na zreteli, či človek niečo robil s presvedčením so solídnu dávkou sústavne pomáhať svojmu ľudu a tak aj seba obeť idey, a či to, čo konal, bolo ovplyvňované okolím, konjunkturou i zadnou myšlienkou využívať vec pre vlastný egoizmus? Či vec robená bola riskantnou a nebezpečnou, a či schovávala v sebe lacný úspech jej tvorcov? Či bola výslednicou vlastnej roboty a lopoty, a či jej ovocie sa zakladalo na kompilácii /mierne rečeno/ z iných práce. Či stodoľu so senom zapálil iný, než seno do nej zhromažďoval hospodár, ktorý potom požiarom

FERDINAND ČATLOŠ:

Bratia Veselovci

Zodpovednosť pred súdom dejín

pohorel?

PREDČASNÉ VYVOLANIE AKCIE

Slovenská národná rada čakala, kým sa vrátia jej delegáti z Moskvy, ktorí odleteli zo Slovenska 4. augusta 1944. Golian s Husákom nahovárali partizánov, aby počkali s výstupom proti Nemcom, lebo ani vojsko nie je ešte pripravené na to. Major Vesel nedbal ničoho, a už 27. augusta 1944 započal vraj prevrat i Povstanie a dnes sa chváli, že on Ružomberkom spustil povstanie. Jeho dvaja bratia, Miroslav a Milan tiež nedbali nariadenia a varovania kompetentných činiteľov a vrhli sa i poplašili Šrobára a nato i Ursínyho. Za tieto nedômyselné činy dnes samochválne využívajú povrchne súdiacich propagandistov i rozkrútili koleso dejín v ich prospech. Potrvá to dlho?

V záujme SNP akoby /pomýlene a škodlive/ fabrikovalo sa hrdinstvo, aj také, čo profanovalo jeho ozajstnú

hodnotu a neodškriepiteľnú slávu. Opravdiví hrdinovia sa tým nectili i zovšeobecňovali. Medzihrdinstvo, futrované hmotnými a inými výhodami i paušalizovaním, zneužili aj živly problematického razenia. Sú medzi nimi s malou či nijakou zodpovednosťou pred súdom dejín a ľudu za zbytočné straty, škody a útrapy. Nik ich zatiaľ neberie na vyúčtovanie svojich skutkov.

Kto lajdáčil vo vojne, lajdáčil aj pred ňou a tiež aj po nej. Kto sa z frontu na Slovensko ponáhľal, ten nemal v úmysle držať so sovietskym prostredím v poli, ani prejdením na jeho stranu pomáhať mu priamym bo-

Reku ako inak dôstojník schopný bude aspoň užitočný pod veliteľom Dr. pplk. Zapletalom, ktorý bol skôr administratívnym než radovým odborníkom. Zapletal však postupom času vybadal, že Miloš Vesel zneužíva svoju funkciu a žaloval sa Dr. Tisovi, že som mu pridelil zástupcu pohodlného a nie dost' svedomitého. Tu je dôležité, čo Veselovi asi nepasuje do krámu, že Zapletal neudával nijaké politické závažnosti proti Veselovi, ale osobné, fičúrske. To mi umožnilo, že som u prezidenta Tisu mohol prajne vybaviť vec pre Vesela, súc už svojim národovectvom prajne naladený voči slovenským rodinám

jom proti hitlerizmu, ako to robil kpt. Nálepka a iní jeho spoločníci. Veselovci utekali domov skôr než bol ich termín návratu, ozaj prečo? Doma nič nepodnikali proti Nemcom a proti nenávidenému režimu, čo by poukazovalo na boj čestný a otvorený. Základné donášačstvo sa im rentovalo aj pri spôsoboch horších než kolaborácia.

POD OCHRANOU SLOVENSKEHO ŠTÁTU

Miloš Vesel bol narodený 29. januára 1909 vo Zvolene z bohatej slovenskej rodiny, ktorý núdzu vari nikdy nepocítil. V poli bol poldruha mesiaca v roku 1941 a polštvrt mesiaca v roku 1942. Tam mu nechutnalo a mal dobrú výhovorku, že pre politické motívy. Keď si to vedel lekárske švihľom zaistiť, aby na fronte dlho nebol, chápal som jeho snahu a nič som proti tomu nepodnikal. Nuž Miloš Vesel sám osebe bezo mňa nič nemohol vyšpekulovať.

pekne minulosti. Dr. Zapletal som stanovil na čelo inej významnej funkcie /za veliteľa Vojenského múzea/ a Vesela som určil veliteľom Vojenského vysokoškolského internátu miesto neho, Tisovi odôvodňujúc takéto rozuzlenie veci, že Vesel samostatným nebude a že treba šetriť prácou i osobami v zázemí a preto Vesel s jeho VŠI bude podliehať veliteľovi Voj. akadémie plk. Lendvayovi. Inak som už nemohol mu vyhovieť. Podobný prípad sa stal v roku 1939 /na cintoríne s Machom/ keď som pred ministrami káral Miloša Vesela, že haní vojsko v prospech HG a pohrozil som mu, že ho môže stihnúť degradácia. Zato za nejaký mesiac bol povýšený z nadporučíka na stotníka! Záložníkov ohováral, že si s nimi nemôže dať rady a vo skutočnosti sám bol tomu na vine. Kto nešiel do poľa v poľskej vojne, nariadil som posádkam, aby mužstvo demobilizovali. Vesel to neurobil a nestaral sa o riadne stravovanie a ošatenie muž-

stva, nuž títo prejavovali oprávnenú nespokojnosť! A čuj svete: po vojne to Vesel publikoval, že pre „odbojovú“ činnosť ho Čatloš chcel degradovať! V žiadosti o rehabilitáciu podanú Veselom na MNO 26. IV. 1964 udal, že je uznaný ako účastník čs. domáceho hnutia od 5. mája 1939. Kto ho uznal za takého, ten pomínul napr. aj toto: Vojaci sa vzbúрили proti HG, keď roku 1939 rozhádzali jej juniáles v Ružomberku. Vesel držal vtedy s veliteľstvom, čo nadŕžalo Garde.

KONJUNKTURÁLNE PREKRÚCANIE PRAVDY

Miloš Vesel si protirečí, keď v júni 1969 dá publikovať v Zapisníku '69, že „polní služby, kde ho čakala východní fronta“, by v dôsledku umelo vyvolanej choroby neschopen“, a v Pravde z 24. októbra 1969 zas tvrdí, že „už mal určité bojové skúsenosti z druhej sv. vojny“. Krúti svoje veci tak, ako mu to vynáša samochvála! V Zapisníku je aj táto veta: „Od 6. zária do 22. ríjna podnikli Nemci 5 čelných útoků... na hlavné uskupení 6. taktické skupiny, již velěl právě Miloš Vesel“. To „jíz“ sa vzťahuje na 6. taktickú skupinu, ktorej mal byť veliteľom Miloš Vesel. Na „hlavní uskupení“ by patrilo slovo „jehož“ a nie „jíz“! Veliteľom 6. taktickej skupiny bol pplk. Černek a Miloš Vesel bol veliteľom delostrelectva tejto skupiny. Ak ako v hodnosti najstarší /major/ na Bielom Potoku disciplinárne mal pridelejších dvoch stotníkov pechoty, ktorých dirigoval priamo Černek a ktorých bojove nevedel v skutočnosti Vesel. Mariánovi Hronskému v jeho epicko-lyricom vyprávani /séria článkov v Pravde roku 1969/ ušiel citat' zo zamerania na hrdinstvo Veselovo, ktorý cituje a znie: „V úspešnom boji dňa 18. októbra ... úspešný protiútok vysoko ocenil aj veliteľ 6. taktickej skupiny - rozumej pplk. Černek - vyslovujem svoju veliteľskú pochvalu všetkým príslušníkom pešiča delostreleckých jednotiek, ktoré dňa 18. októbra 1944 veľmi dobre pripraveným a uskutocneným protiútokom zahnali nepriateľa a dobyli späť dôležitú výšinu Ostrô. pri tejto príležitosti zvlášť vyslovujem pochvalu kpt. del. Navrátilovi Eduardovi a npor. Benickému Arpádovi za organizovanie a osobné riadenie protiútku.“

Pplk. Černek uložil svoje spomienky v roku 1968 v Múzeu SNP a z nich by aj Marián Hronský mohol vyčítať, že kto bol v bojoch v Revúckej doline hrdinom a kto následkom svojho zaradenia a po vojne okatej a širokorozvetvenej reklame a propagande zhrňa pre seba celé hrdinstvo, zamlčujúc pravých hrdinov!?

NAMIESTO OBRANY - ÚTEK

Miloš Vesel - podľa svojho tvrdenia - započal vlastne SNP už 27. augusta 1944. Ak ho započal, tak musel vedieť aj následky a povinnosť z toho plynúcu pre obranu Ružomberka, kde bol posádkovým veliteľom! Keď za týždeň nato utekal z Ružomberka - on sám, bez svojho vojska a Černek ho musel zastaviť na Bielom Potoku ako zbeha - sa táto zbabelosť pripisuje veliteľovi taktickej skupiny pplk. Bodického. Keď Černek sa ujal velenia taktickej skupiny a osobne upevnil obranu na Bielom Potoku nuž - podľa reklamy jednostrannej - zásluhu na tom má iba a jedine Miloš Vesel! Nie je to okaté?

Miloš Vesel - ktorý sa vyhýbal

frontu - má vraj „určité skúsenosti z druhej svetovej vojny“. „V bojoch na smere Ružomberok - Biely Potok - Liptovská Osada - sa osvedčil nielen ako skúsený veliteľ delostrelectva, ale i ako pružný veliteľ obranného podúseku pri Bielom Potoku. Vedel nielen dobre zabezpečovať úlohy pechoty ale mnohokrát ich aj samotným delostrelectvom plniť. Maskovanie, ktoré tu delostrelecké jednotky urobili sú svojim spôsobom novotou v tejto oblasti vojenského umenia.“ Ani Napoleon na to neprišiel a musel sa narodiť Miloš Vesel? Veliteľ „pluku“ s dvoma batériami avšak aj s dvoma pobočníkmi! Vraj, „vyplývalo z celkovej situácie v materiálno-technickom zásobovaní, v ktorej sa nachádzala celá povstalecká armáda“, že nemal dostatok streliva. Pýtame sa, že prečo Miloš Vesel nechal Nemcom bez boja sa zmocniť veľkých ozbrojených skladísk na Kramarovskom pri Ružomberku a prečo nechal Nemcom zaistiť si celoarmádne depo delostreleckých lafieta v Rybárpoli pri Ružomberku ako ozaj strategický materiál?

Ak niekto, tak v prvom rade je dnešný plk. v z. Černek pravým hrdinom, ktorý vydržal s obranou údolia Revúcej tak pozoruhodne! Ako mohol Miloš Vesel viesť jednotky v boji, keď ho náčelník Černekovho štábu našiel v najkritičejšom bojovom položení s obviazanou hlavou spiaceho a iba pobočník vybavoval veliteľské povinnosti majora Vesela? „Chorým“ však bol z nočného flámu v Korytnici, kam zachádzal na zálety k pani Streľcovej! Sám veliteľ pechoty /opešálých letcov/ stot. Šumichrast mi to osobne v roku 1964 povedal, že oni so stot. Kunicom dostávali úlohy pre boje priamo od pplk. Černeka a nie od mjr. Vesela! Vesela uznávali len formálne ako najstaršieho v hodnosti veliteľa na Bielom Potoku.

STÚPENCI ČECHOSLOVAKIZMU

Hovorí sa, že brezovský krčmár preto chválieval svoje víno, lebo bolo kyslým a samo sa nechválilo. Ak zoblečieme z uniforiem bratov Veselovcov a zapcháme si uši pred fanfarami, prideme na poznanie že nahí Veselovci, kriticky vzato, boli vyslovenými hochštaplermi, pánni! Súc rodinne a subjektívne stúpenkami čechoslovakistických ich protektorov /Šrobár, Viest, Slávik/, horlili za jednostranné čs. spojenectvo a jednotu národnú podľa Benešovho razenia. V tom vynikali a to sa im aj uznáva. Stačí zacistovať tento odstavec Zapisníka '69, číslo 14, z roku 1969: „Bratři Veselovci. Čtyři chlapeci z rodiny, která měla jedenáct dětí - a všichni se nezmazatelně zapsali do historie povstání. Nejstarší z nich byl Ivan, byl partyzánským komisařem v oddílu kapitába Žorka. Další tři - Mirko, Milan a Miloš - byli vojáci, dělostřelci. První z nich se za povstání stal šéfem vojskopolitického oddělení 1. čs. povstalecké armády a společně s prostředním i spoluautorem proklamaci o SNP, o nichž se ze Svobodného slovenského vysilače tehdy dozvěděl celý svět. Oba tehdy pronesli v rozhlasu důležité výzvy. Mirko Vesel k vojsku, aby povstalo, Milan Vesel četl deklaraci k národu. Další z bratrů - Miloš - se věnoval organizaci přímeho odboje. A organizoval jej úspěšně, o čemž svědčí, že fašisté vy-

psali na jeho hlavu dvou a půl milionovou odměnu.“

Kto pozná situáciu, vie, že je to prehnané. Vidíme však aj z tohto, že dvaja bratia /dvojčatá Mirko a Milan/ bojovali iba ústne a nie so zbraňou v ruke. Tretí, Miloš, bojoval s inými; sám však viac reklámne, než skutočne. O komisárstve Ivanom počívame iba teraz. Akým to bolo, môžem si predstaviť z mojich osobných skúseností s ním, keď sme sa v Prahe stýkali počas jeho štúdia. V čom vynikal vždy, to bol alkohol! Ten je známo, že odvahy dáva neúrekom!

POPRAVY VOJAKOV

Marián Hronský v článku „Hrdinovia a zbabelci“ píše aj toto: „Na tomto úseku sa totiž v prvých dňoch bojov vyskytol tiež ojedinelý prípad popravy za zbabelosť. Išlo o štyroch príslušníkov z predsunutej zabezpečovacej stráže, ktorí za mínometného a delostreleckého prepadu ušli zo svojho stanovišta.“ Nech je už poprava motivovaná akokoľvek, musíme konštatovať, že sám Miloš Vesel prejavil nie menšiu zbabelosť, keď ho zastavil na Bielom Potoku pplk. Černek. Vesel predtým uistil stot.gšt. J. Straku /bol náčelníkom štábu pri Černekovi/, že má obranu Ružomberka tak pevne zaistenú, že ani noha neprejde cez ňu. A netrvalo dlho i Vesel Černekom zadržaný hlásil, že on sám sa zachránil, lebo mu Nemci zlikvidovali celú jeho bojovú silu. Keď pomaly sa ústupom priťahovali jednotky Veselom vyhlásené za stratené a zaujali obranu v okolí Bieleho Potoka, bolo viac než jasné, že útek veliteľa Vesela bez jednotiek bol eklatantným skutkom zbabelosti. Mal takýto veliteľ mravné právo na popravu vojakov, ktorí konali len za seba a nie za podriadené im jednotky? Disciplínu môže požadovať od podriadených iba ten veliteľ, ktorý je sám disciplinovaný!

ZLYHANIE V RUŽOMBERKU

Vesel udal, že zničil množstvo lafieta, čo Nemci v Rybárpoli pre celú ich armádu vyrábali a tam aj skladovali, do expedície. A Golian mu vytýkal, že nezničil nič! Načo sa ponáhľal predčasne započat' SNP? Ak už jeho delostrelectvo od B. Potoka zasahovalo do železničnej dopravy nemeckých transportov a tak presahovalo rámec lokálnej obrany a „dotýkalo sa obranno-strategických plánov nemeckých na východnom fronte“, ako to pyšne čítame v Pravde z 24. X. 1969, tak presvedčivejšie by znel skutok, že miesto vyhlásenia Ružomberka za prvé povstalecké mesto 27. augusta 1944, bol by Vesel - a to veľmi ľahko - dal výbušnami povyhadzovať nemeckú armádu zásobu hotových delostreleckých lafieta v tomto meste! Výbušnín mal nadostať v blízkych zbrojných skladoch na Kramársku! Nemecký generál Berger pri Národnom súde potvrdil ohromný význam týchto lafieta a nič nebolo Nemcom tak dôležitým ako zaistiť si ich ešte v stave neporušenom. Preto od západu, severu i východu sa Nemci ponáhľali zmocniť sa čím skôr železníc a ciest k Ružomberku a z Ružomberka!

Vymyslela sa „novota vojenského umenia“, „majstrovstvo ovládania zbraní“ a ešte iné superlativy pre Miloša Vesela vtedy, keď každý vidí, že mimoriadne výhodný terén je v okolí Bieleho Potoka ako stvorený pre obranu. Veď Černek osobne mu roz-

miestňoval palebné zdroje a keď vydával pochvaly, menoval dost' osôb, no Vesela spomenul len v pochvalách korporatívnych, ani nie osobitne menom. Ako možno z kontextu celkovej obrany vytrhnúť iba podúsek, kde Vesel mal svoje sídlo a všetku dodatočnú a povojnovú slávu naň vzťahovať?

SAMOCHVÁLA A REALITA

Okrem tu spomenutých prameňov správ o glorifikácii činnosti Miloša Vesela, kvôli charakteristike udám aj jeho samého osobné chvály. Ako to popísal v žiadosti na MNO z 26. apríla 1964? „Od 5. V. 1939 som uznávaný ako účastník čs. domáceho ilegálneho hnutia. Nenechal som sa prekvapiť i odzbrojiť jednotku SS nachádzajúcou sa od 25. augusta 1944 v Ružomberku a 27. augusta som vydal rozkaz na likvidáciu jej. Previedol som ihneď nato mobilizáciu a do čiastočného potlačenia SNP velil som úseku 'Biely Potok'. O mojej činnosti z tohoto obdobia nech podajú objektívny posudok súdruhovia Končínsky Mikuláš, Žáček Štefan, plk. Šolc Jaroslav, pplk. Chrapčiak Pavol, býv. tajomník OV KSS Lepiš a ďalší. Týmto sú dobre známe bojové akcie v tomto úseku a skutočnosť, že práve v tomto úseku bol vedený najväčší nápor nemeckých jednotiek, ale že bol to tento úsek, ktorý nepoznal, čo je ústup. Túto skutočnosť s hrdosťou vyzdvihujem a na túto skutočnosť vždy hrdý ostanem. Za túto ilegálnu a povstaleckú činnosť bol som začiatkom septembra 1944 odsúdený tzv. Slovenským štátom k trestu smrti obesením a v januári 1945 nem. velenie vypísalo odmenu na moju hlavu 250.000 mariek. Ide o stranícku a vojenskú rehabilitáciu.“

Treba si všimnúť, že:

1. Vesel ako čestný poriadateľ plesu HG bol v roku 1939 v odboji
2. Pár desiatok nemeckých SS-manov malo odzbrojiť tisícovú posádku
3. I boj proti Nemcom a obsadenie Ružomberka vyvolali iní!
4. Úsek 'Biely Potok', aby bol pevným, držal a fondoval pplk. Černek, ktorého Miloš Vesel náročky vynechal z navrhnutých svedkov a vymenoval tých, z ktorých viacerí ani tam neboli! Markantný dôkaz deformácie skutočností!
5. Trest smrti 'obesením' a to začiatkom septembra 1944 je nabubraný, keď prvého odsúdili gen. Čatloša až v decembri 1944 a to ešte miernejšie, čiže zastrelení
6. Šlo o rehabilitáciu stranícku tiež. KSS má teda podareného komunistu za člena, ktorý má v nej iba kapitalistické sklony.
7. Udávaný dátum 5. V. 1939, keď Miloš Vesel je „uznávaný“ za ilegálneho pracovníka a zhoduje s jeho príchodom do Ružomberka a nie s jeho ilegálnou /aspoň dokumentovanou niečím/ lebo v júni 1939 sa staval do pózy vo velení, ktoré vyslalo pohotovostnú jednotku vojska proti „vzbúrencom“, čo rozbili gardistický juniáles v Hrabove a ktorými boli m.i. aj čatár Tibor Medvecký na popud rtm. Frt. Vránu; oba žijú a môžu to dosvedčiť ešte aj v roku 1969! Tiež 1. februára 1940 pozvánka na gardistický reprezentačný ples obsahuje meno vtedajšieho npor. Miloša Vesela v zo-

zname čestných usporiadateľov plesu. Môže to byť kamufľáž od neho, no potom nech nezatrucuje iných, ktorí kolaborovali z elementárnej nutnosti.

DOBRE UTAJENÁ „ILEGALITA“

Aj prípad na cintoríne v Ružomberku koncom roku 1939 s Machom, ktorému Miloš Vesel dodával materiál pre hanu vojska a na prospech HG /riabilita HG proti vojsku/ a po vojne to zneužil na tvrdenie, že ho chcel Čatloš za to degradovať, svedčí, že ilegálnosť Veselova sa nezapočala už 5. V. 1939! Machovi on ničím neoponoval vtedy, ba sa mu tým iba líškal, aby vyzdvihoval svoju zásluhu o „ťažkú službu“ aj takto - i keď pôvodcom neporiadku bol on. Nekonal svedomite svoju povinnosť a neposlúchol rozkaz o demobilizácii mužstva, čo zostalo v posádke a nešlo do poľa /v poľskom ťažení/. Ako odbehával po nociach z frontu na Bielom Potoku zabávať sa do Korytnice, tak sa radšej zabával aj v Ružomberku za poľského ťaženia a nedbal na zverených mu záložníkov v kasárňach. To je pohodlný a ľahký život Veselovcov, ktorí trhnú občas a to divoko sťa mrcha koník vozom. Menej však statočnou a sústavnou i drobnou prácou. Tá je pod ich „dostoynnosť“!

Protektie zháňať za to vedia bratia Veselovci a propagovať nimi svoju slávu. Tak Miloš Vesel sa 10. augusta 1964 obrátil aj na vtedy vplyvného spisovateľa Mňačku listom, z ktorého vynímam: „...prosím Vás venujte trochu času aj nášmu prípadu. Obraciam sa na Vás po osobnom poznaní sa, teraz, keď som mal možnosť poznať Vás nielen z Vašich kníh ako spisovateľa, ale aj osobne ako človeka. Vašou autoritou a širokým kruhom známych najdete spôsob, ako žiadost' podporiť. Miloš Vesel, Medveckého 10, Ružomberok.“

Nuž Mňačko sa ujal aj Veselovcov a to vlastným jeho spôsobom. Na úkor iných ich vyzdvihoval! Aj on mal dvojaký lakeť - podľa toho, kde šípil väčšiu senzáciu, čo sa rentuje.

SKYSNUTÁ SMOTÁNKA ODBOJA

Kapitolu bratov Veselovcov nateraz končím, i keď som vynechal veľa blata, čo by sa mohlo nakydať na nich. To, čo som popísal, vari stačí. Neide o pamflet, ale o základňu pre poznanie ako sa dívať na osoby a na spôsoby, čo mútia vodu v historických zisteniach našich monopolizovaných historikov a podľa nich celej našej publicistiky.

Načrel som azda do hĺbky toho, čo povrchne nanáša zobrať smotánky mlieka už skysnutého vo veci slovenského odboja. Ja sa presvedčiam, že slovenská vec je zmietaná silnou povíchrinou zvonka. Sama sa nemôže trvale ustáliť. Slováci, bez rozdielu na politické presvedčenie, a či osobné záujmy, hľadajú povždy dosiahnuť pre národ najvyššie práva. Rôznia sa a to dôkladne a fatálne v cestách, ako na to?! Podstata trpí a býva etapovite zavalená postrannými politickými balvanmi, ktoré môže odstrániť len živelnosť hnutia najmä slovenskej mládeže. A tá nesklame! Treba jej len zanechať dôkazy a materiál pre štúdium i na posúdenie! Jednostranné vychvaľovanie všetkého škodí; i toho, čo na poučenie budúcich pokolení treba pranierovať.

Zo starých a ošarpaných múrov dýcha história. Za nimi, uprostred Mariánskeho námestia, žije v duchu pokoja a chudoby šesťica nasledovníkov sv. Františka. Dominanta tohto námestia, Kostol Obrátenia sv. Pavla, známy skôr pod názvom Sirotár, spolu s príslušným kláštrom je dnes totiž jedným zo sídiel bratov kapucínov, ktorí tu pôsobia pod vedením predstaviteľa kláštora, Vladimíra Krišpína Nociara, OFM Cap. Pre kapucínov i pre Žilínčanov je tento kostol viac ako len národnou kultúrnou pamiatkou. Je to „živá“ stavba, svedok rôznych významných dejinných udalostí, i duchovné miesto, ktoré spája ľudí.

Tento jedinečný neskorobaro-kový objekt vybudovala rehoľa jezuitov, ktorá si v roku 1686 v Žiline založila rádovú rezidenciu. Výstavba komplexu budov jezuitskej rezidencie a kostola sa začala pred rokom 1743 na mieste pôvodných goticko - renesančných meštianskych domov, ktoré jezuiti v rokoch 1687 - 1743 postupne odkúpili. Stavebné práce na rezidencii boli ukončené v r. 1750. Do novovybudovanej rezidencie jezuiti premiestnili aj nižšie gymnázium, ktoré založili v roku 1691. Táto škola výrazne prispela k rozvoju vzdelanosti mesta. Medzi študentov jezuitského nižšieho gymnázia v Žiline patrili aj neskorší významní slovenský barokový spisovateľ Hugolín Gavlovič. Chrám sa stal dôstojným stánkom na uchovávanie vzácných relikvií sv. Pavla z Tarzu. Stavba kostola bola ukončená v roku 1754.

V posledných mesiacoch sa rozbehla kampaň na opravu Sirotára. Kostol urgentne potrebuje opraviť fasádu a aj interiér, ukrývajúci veľké kultúrne dedičstvo, si už žiada svoje... Podobne je na tom aj príslušný kláštor. No táto rekonštrukcia nie je len o fasáde, ale o Sirotári ako takom. Objekt sa nachádza v srdci Žiliny a ponúka rôzne možnosti využitia. V rámci rekonštrukcie je preto v pláne prepojiť tri rozmiery: spoločenský, kultúrny a duchovný. Sirotár je naozaj výnimočný a vedel by napomôcť aj rozvoju turistického ruchu. Keď držíte v rukách akéhokoľvek turistického sprievodcu, Kostol Obrátenia sv. Pavla v ňom nájdete...

Celá reštaurácia by mala prebiehať pod dozorom renomovaného reštaurátora a akademického maliara Jozefa Doricu. Pôvodná farebnosť kostola bola sivá a biela. Navrhuje teda fasádu v striedanej jednoduchosti jezuitských farieb. Keď v roku 1990 kapucíni prišli do Sirotára, časť budovy kláštorného komplexu bola zručenou a hrozilo jej zbúranie. Bratia ale postupne zháňali financie na jeho záchranu. Do kostola a kláštora sa rokmi už „nalialo“ niekoľko miliónov, ktorými prispeli bratia kapucíni zo Západu. Problémom bol napríklad Rajskej dvor (malé námestie nachádzajúce sa vo vnútri kláštora), kde zatekalo do fasády, tak sa zhruba pred tromi rokmi zrealizovalo vysušovanie múrov. Hneď potom mala byť opravená aj fasáda, no zistilo sa, že zhnul krov pod medenou strechou. Práce sa preto robia priebežne a strecha bola opravená v roku 2013. Keď sa kapucínom podarí zohnať prvých 30 000 €, môžu začať s vysušovaním laubní...

Sirotár pre všetkých

Kapucíni za opravou fasády vidia však najmä pridanú hodnotu práce s ľuďmi. Múry nemajú hodnotu, nech sú akokoľvek staré, hodnotu majú ľudia, ktorí sa spoja a majú spoločný cieľ. Tým pravým zmyslom celého projektu teda nie je opraviť fasádu len preto, aby bola pekná. Zachovávať pamiatky má zmysel, len ak to má zmysel pre ľudí. Je to o komunite.

Kostol bol postavený okolo relikvie sv. Pavla apoštola, ktorú doniesli jezuiti, keď prišli do Žiliny. V rámci Slovenska ide o veľmi vzácnu a jedinečnú relikviu. Ak sa ju podarí

technicky zabezpečiť, po rekonštrukcii bude vystavená k uctievaniu pre verejnosť.

Kostol je aj galériou obrazov viedenského maliara Jána Ignáca Cimbala. Nikde inde na Slovensku neexistuje podobná zbierka jeho diel. V Sirotári sa ich momentálne nachádza až päť. Preto je potrebné, aby bol interiér vzdušný a presvetlený, a to nielen kvôli meditácii a modlitbe...

V Rajskej dvore je naplánované vytvorenie fóra, kde by sa ľudia stretávali a vzájomne sa obohatovali. Kláštorné budovy boli do

štvorca stavané preto, aby sa vo vnútri vytvorilo miesto, kde by rehoľníci neboli rušení, mohli sa modliť a uzavrieť sa pred svetom. Myšlienku utiahnutia sa zo sveta chcú kapucíni ponúknuť aj ľuďom zvonka. Tento priestor ale treba zastrešiť a vytvoriť miesta na sedenie. Plánujú tam organizovať workshopy a stretnutia so zaujímavými ľuďmi..., teda prepojiť spoločenský život z námestia so Sirotárom. V rámci otvorenosti mnísi momentálne spolupracujú napr. s anonymnými alkoholikmi, kresťanskými pedagógmi, či s režisérom Jozefom Aba-

fim, ktorý tu realizuje podzemné „Divadlo v pivnici“, ale aj s rehoľnými sestrami, ktoré majú v kláštore zriadený nočný stacionár pre ženy bez domova.

PODPORTE OBNOVU SIROTÁRA

Na obnovu Kostola Obrátenia sv. Pavla v Žiline môžete prispieť na číslo účtu SK610900000005054590723 v rámci zbierky, ktorú organizujú žilinskí kapucíni. Všetky bližšie informácie o projekte obnovy objektu nájdete na webovej stránke www.sirotarzilina.sk alebo na Facebooku pod profilom Žilinský Sirotár.

JANA TURČANOVÁ

